

Spildevandets ildsjæle



Anders Wedel Berthelsen

Spildevandets ildsjæle



Spildevandets ildsjæle

Forfatter:
Anders Wedel Berthelsen

Følgegruppe:
Susanne Brandt
René Hansen
Jørgen Hermann
Mads Leth
Alan Rasmussen

Layout og tryk:
Pernille Henriksen, Hornslet Bogtrykkeri

Forsidefoto:
René Hansen

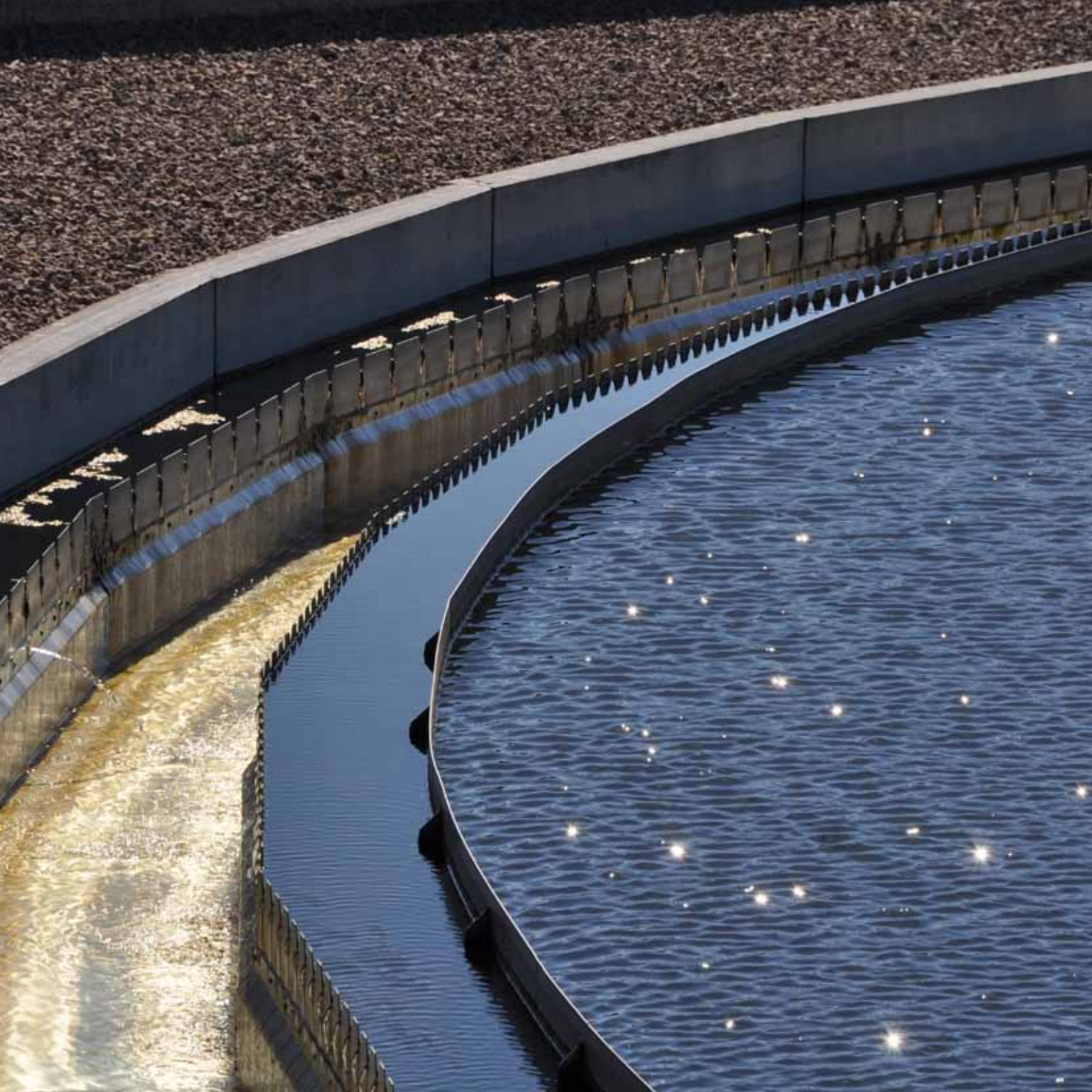
Udgivet af:
Spildevandsteknisk Forening, 2012

ISBN: 978-87-995323-0-8
Oplag: 2000

Indhold

Ministerens forord.	5
Formandens forord.	7
1. En van(d)vittig udvikling.	9
2. De gamle rotter	25
3. Et ubeskriveligt svineri.	31
4. På skolebænken	39
5. Foreningens unger.	47
6. En moderne leder	51
7. En dag på kontoret	55
8. Nye udfordringer	59
9. Navne	65
10. Kilder	69





Ministerens forord

De sidste 40 års tiltag på renseanlægsområdet har været intet mindre end revolutionerende. Vi er gået fra et stort miljøsvineri i 1970'erne til 2010'erne, hvor vi trygt kan bade i havnebassiner i vores storbyer. Danmark var et af de første lande i EU til at opfylde spildevandsdirektivet.

Når vi ser tilbage på den første vandmiljøplans mål, så kom danske kommunale renseanlæg helt i front allerede i midten af 1990'erne. Nu er vandplanerne kommet, og der er nye milepæle, der skal nås. Der ligger store udfordringer foran alle, der er beskæftiget med renseanlægsområdet, for kravene bliver ikke færre med årene. Når vi så oven i købet kan forvente mere og kraftigere regn som følge af klimaforandringerne, så er det klart for enhver, at vi har en stor opgave foran os. Vi forventer alle en høj standard, når det gælder spildevandsrensning, for vi danskere er stolte af vores skønne natur, gode drikkevand og rene badevand. Derfor er jeg heller ikke i tvivl om, at vi kan løse opgaven.

Den udvikling, der har fundet sted og stadig er i gang, vidner om et enormt engagement, vilje til forandring og indstilling på at skabe gode resultater hos alle de mennesker, der har haft en finger med i spillet – eller i renseanlægget, skulle jeg måske sige. Den indsats, som Spildevandsteknisk Forening gør for at være opdaterede og uddannede til at håndtere spildevandsrensningen, sikrer et højt fagligt niveau inden for spildevandsrensning.

Uddannelse er selve kimen i en god miljøbeskyttelse, for selv det mest avancerede renseanlæg kommer hurtigt til kort, hvis ikke det bliver drevet af fagligt kompetente mennesker.

Spildevandsteknisk Forening har været med, stort set siden Miljøministeriet for første gang for 40 år tilbage åbnede dørene og krævede, at vi alle sammen skulle passe bedre på miljøet. Det håber jeg, I fortsat vil være med til. Tak for indsatsen og tillykke med 40-års jubilæet.



Ida Auken,
miljøminister



Formandens forord

At kende sine rødder er vigtigt. Spildevandsteknisk Forenings 40-års jubilæum er brugt som en kærkommen lejlighed til at skrive denne bog med historien om Spildevandsteknisk Forening.

Spildevandsteknisk Forening er blevet succesfuld i kraft af de personer, som involverede sig i foreningen, men også i kraft af den medvind, som spildevandsrensningen har haft politisk og samfundsmæssigt.

Et udsnit af de centrale personer, som har været med undervejs, fortæller i bogen om de vilkår, der har været for spildevandsrensningen siden 1972, da foreningen blev stiftet, og om det fantastiske fællesskab og den unikke kultur, som blev skabt i Spildevandsteknisk Forening.

Øjenvidneskildringer - også fra dem, der var med i starten - suppleres af interne skriftlige kilder om foreningens liv og udvikling, primært de mange årgange af Spildevandsteknisk Tidsskrift, men også af centrale eksterne kilder.

Denne jubilæumsbog er dedikeret til alle os, der i fællesskab har det vigtige erhverv, direkte eller indirekte, at rense spildevand.

Ideen til bogen kommer fra Spildevandsteknisk Forenings nuværende sekretær, Susanne Brandt, og bogen er skrevet af journalist og cand.mag. Anders Wedel Berthelsen.

Bogen er en hyldest til de fremsynede personer, der i 1972 stiftede Spildevandsteknisk Forening, og en tak til de talrige personer, der i årene siden da har arbejdet i spildevandsrensningens tjeneste og samtidig har medvirket til at forme foreningen.

Bogen er desuden en opmuntring til også i fremtiden at lade Spildevandsteknisk Forening være omdrejningspunkt for fagligt fællesskab og faglig udvikling i spildevandsbranchen.



Jacob Andersen,
formand for Spildevandsteknisk Forening

Redaktion: Teknologisk Institut,
Afd. for Kemiteknik
Ansvarshavende redaktør:
T. Schjødt Jensen

Af indholdet:

Samtale med STF's formand
Ejlif Mikkelsen.

Medlemmerne mener
Meddelelser

BI₅ og COD i vaskerispildevand
v/Afd. leder, akademiingeniør Ole Krogh, Vandkvalitetsinstituttet

Tungmetallers indflydelse på biologiske rensprocesser
v/Civ.ing. Flemming Dahl, Teknologisk Institut.

Sikkerhedsmæssige problemer omkring modtagelse af kemikalieholdigt affald. *V/civ. ing. T. Schjødt Jensen, Teknologisk Institut.*

Stiftende generalforsamling

På initiativ fra en mindre hårdtarbejdende gruppe af rensaanlægsoperatører blev indkaldt til stiftende generalforsamling den

Formand Ejlif Mikkelsen, Lyngdalen 10, Viborg
Næstformand Erling Jensen, Teglevej 8, Hedehusene
Kasserer Villy N. Rasmussen, Møgelkær, Horsens
Sekretær Poul B. Heise, Marievej 6, Hillerød
Best. medlem Ingvald Jensen, Solvænget 16, Skødstrup
Best. medlem Alfred Lund, Skodsborghus, Vejen
Best. medlem Folmer Christensen, Lindøalle, Munkebo.

Et eksemplar af de godkendte vedtægter samt medlemsfortegnelse kan rekvireres hos forenings sekretær.

Med begejstring blev vedtaget, at foreningen burde have et medlemsblad, et organ til brug for udveksling af synspunkter af faglig karakter.

Det blev foreslået at udsende dette medlemsblad 4 gange årligt og T. Schjødt Jensen tilbød Teknologisk Instituts assistance med redigering og trykning.

Mødet blev afholdt med en positiv indstilling og i hyggelig stemning i Jydsk Teknologisk Instituts glimrende lokaler.

Tak for et glimrende arrangement.

En van(d)vittig udvikling

Fire årtier med årsmøder, døgnkurser og konstant vækst i medlemstallet

Den 14. januar døde kongen, og Margrethe blev dronning. Den 2. oktober stemte Danmark sig ind i EF. Dagen efter gik Jens Otto Krag, og Anker Jørgensen blev statsminister.

Det var – objektivt set – de største danske begivenheder i året 1972. Men for spildevandsbranchen er det datoen 27. oktober, der står som en milepæl. Den dag stiftede spildevandets ildsjæle deres egen forening, Spildevandsteknisk Forening. Herom kan man læse i det første nummer af Spildevandsteknisk Tidsskrift:

”På initiativ fra en mindre, hårdtarbejdende gruppe af renseanlægsoperatører blev indkaldt til stiftende generalforsamling den 27. oktober 1972 på Jydsk Teknologisk Institut. De mange fremmødte bakkede med positiv indstilling initiativtagerne op, og Spildevandsteknisk Forening blev stiftet ...”

Bladet bragte også et interview med foreningens første formand, tilsynsførende Ejilif Mikkelsen fra Viborg. Han sagde blandt andet:

”Den store interesse, der har været ved stiftelsen af Spildevandsteknisk Forening, peger på, at der længe har været ønske om det fra medlemmernes side.”

”Ved oprettelsen af Spildevandsteknisk Forening er et af formålene at opretholde

den faglige kontakt, der er blevet dannet iblandt medlemmerne, og ved udgivelsen af medlemsbladet har enhver mulighed for at udtale sig om alle emner af spildevandsteknisk karakter.”

På spørgsmålet om, hvilke forhold der havde medført initiativet til den nye forening, svarede formanden:

”Vel nok kommuneundersøgelsen i 1970 (1). Siden denne har spildevandsrenseanlæggenes effektivitet ofte været omtalt i dagspressen. Indirekte har de omtalte renseanlægs personale følt en kritik rettet mod betjeningen af anlæggene. Denne kritik har måske ikke i alle tilfælde været ubegrundet, men med den viden og kendskab, der kræves for at betjene et renseanlæg, således at det virkelig fungerer effektivt, må man sige, at kritikken har været uberettiget.”

Hvorfor er der en stor variation i effektiviteten på renseanlæggene, blev formanden spurgt.

”Da spildevand ikke er et homogent stof, og renseanlæggene er forskelligartede, kan der ikke gives en standardvejledning eller instruktion om betjeningen af anlæggene. Her må leverandørerne af renseanlæggene yde uddannelse af personalet.”

”Kursusvirksomheden for personalet på renseanlæggene afholdt af Teknologisk Institut og Jydsk Teknologisk Institut må siges at være af stor betydning, ikke mindst når det drejer sig om indsigten i de biokemiske processer, der sker i de biologiske renseanlæg. Tillige er den kontakt, kursus-

deltagerne opnår med kolleger fra andre renseanlæg, af stor værdi, idet den bruges til erfaringsudvekslinger.”

Det første medlemsblad

Det første nummer af Spildevandsteknisk Tidsskrift udkom i maj 1973. Det bar undertitlen ”Organ for medlemmer af spildevandsteknisk forening”. Som logo valgte foreningen en stiliseret udgave af et biologisk stenfilteranlæg. Kapitlet om foreningens historie bygger primært på oplysninger fra 40 års medlemsblade.





Deltagerne i spildevandskurser på de teknologiske institutter udgjorde fundamentet, da Spildevandsteknisk Forening blev dannet. Her ses vinterholdet 1972-73 på Jydsk Teknologisk Institut. Nummer 2 fra højre er foreningens første formand, Ejlf Mikkelsen.



Kursusbevis, udstedt til foreningens første formand.

Skabelsesberetningen

Forud for stiftelsen havde initiativgruppen sendt et brev til alle kursister på spildevandskurserne, som var blevet afholdt på de teknologiske institutter i perioden fra 5. maj 1971 til 23. marts 1972.

Gruppen skrev: "Mange anlægspassere har igennem deres arbejde skaffet sig en viden om og indsigt i drift og pasning af spildevandsrenseanlæg, som kan komme kolleger til gode, hvis der fandtes kontakmuligheder. Med denne henvendelse er det tanken at tilvejebringe en sådan kontaktmulighed og bringe alle, der er beskæftiget med den daglige drift og vedligeholdelse, sammen. Vi beder Dem derfor overveje, om De har lyst til at være med i en sådan faglig gruppe. Drøft det med De-

res kolleger, også i nabokommunen – og skriv dernæst på vedlagte blanket navn og adresse på Dem selv og evt. andre interesserede, og returner den inden den 30. maj 1972." Og herefter fulgte adressen på civilingeniør Poul B. Heise. (2).

Ideen vandt hurtigt genklang, og 45 spildevandsfolk mødte frem til generalforsamlingen 27. oktober 1972 i Aarhus.

Poul B. Heise præsenterede arbejdsgruppens forslag til vedtægter, og "der udspandt sig en til tider livlig diskussion, hvoraf det tydeligt fremgik, at der var stor interesse for den kommende forening, og at der var (endog) mange meninger om foreningens formål og virke." (3).

Generalforsamlingen enedes dog i store træk om ordlyden i arbejdsgruppens forslag til vedtægter. Formålsparagraffen kom til at lyde således: "Spildevandsteknisk Forening har det formål at fremme den faglige kontakt medlemmerne imellem. Dette gøres ved udgivelse af medlemsblade, afholdelse af møder samt fremme af kursusvirksomhed inden for spildevandsområdet."

Foreningsprotokollen nævner, at "et enkelt punkt voldte en del problemer, nemlig punktet om, hvilke betingelser, rent beskæftigelsesmæssigt, en person skulle opfylde for at kunne optages som medlem af foreningen."

Generalforsamlingen vedtog følgende betingelse for medlemskab: "Foreningen optager fortrinsvis medlemmer, der er beskæftiget med den daglige drift og vedligeholdelse af spildevandsanlæg. Medlemmer, der ikke umiddelbart opfylder betingelserne for optagelse, kan optages på bestyrelsens ansvar."

Alle 45 fremmødte ønskede at blive indmeldt i den nye forening. Af den håndskrevne foreningsprotokol fremgår også, at deltagerne indtog øl og smørrebrød for egen regning. At kontingentet blev fastsat til 50 kroner årligt. Og at debatlysten var så stor, at generalforsamlingen først sluttede klokken 0.30.

Faglig forening, ikke fagforening

Det varmeste emne på den følgende generalforsamling 26. maj 1973 i Odense var, om den nye forening skulle være en fagforening eller en faglig forening.

Kun fortalere for en faglig forening står citeret i referatet fra generalforsamlingen. Jørgen Prior fra Lyngby fremhævede, at "foreningens styrke snarere lå i den presionsgruppe, som her var etableret, når det gjaldt om at få forbedret f.eks. arbejdssikkerhed og lignende i diskussionen med kommunerne".

Foreningens første sekretær, Poul B. Heise, siger i dag: "Medlemmernes forskellige indgange og uddannelser havde blandede relationer, som vores respektive fagforeninger nok skulle dække."

Formand Ejilf Mikkelsen nævnte i sit referat, at "foreningens møde- og kursusaktivitet burde fremmes, bl.a. ved at opfordre institutterne til at lave kurser i samarbejde med foreningen". Og så kunne foreningen glæde sig over, at medlemstallet var steget til 53.

Spildevandsteknisk Forening blev hurtigt en aktiv kursusarrangør. Traditionen med det årlige døgnkursus blev grundlagt i december 1973, da Poul B. Heise, Aksel Brams og Torben Schjødt Jensen indkald-

te til det første af slagsen på Jydsk Teknologisk Institut i Aarhus.

"Folk mødte frem klokken 19 fredag," husker Aksel Brams. "Det gik jo ikke an at trække for store veksler på forvaltningernes velvilje, så folk måtte ofre deres fritid."

"Man var dengang først lige begyndt at betragte drift af rensesanlæg som et seriøst anliggende," fortsætter han.

37 betalende deltog i det første døgnkursus. *"Det blev gentaget med lige så mange deltagere, først på Tune Landboskole på*



Årsmødet 1977 foregik i Bov ved den tyske grænse – for første gang med ledsagere, der blev sendt på grænsehandel i bus.

Sjælland i februar 1974 og igen i Aarhus samme måned."

"Da vi fagligt set næsten alle var ubeskrevne blade, og da der var god plads i lokalerne, kunne vi i forbindelse med hvert indlæg lave gruppediskussioner, som var meget nyttige og kærkomne for alle deltagere, også underviserne," tilføjer Aksel Brams. (4).

Sammen med Jydsk Teknologisk Institut holdt foreningen jævnligt kurser, og i februar 1974 gennemførte foreningen sin første såkaldte "slamdag" på instituttet. Cirka 40 deltagere fik her ny viden om slammets opståen og egenskaber samt om filterpressere, slamcentrifugering og forbrænding af slam.

Årsmødet 1974 i Slagelse indeholdt for første gang en besigtigelsestur. Slagelse Kommunes tekniske forvaltning inviterede til en rundvisning på rensesanlæg, slambehandlingsanlæg og forbrændingscentral.

På selve generalforsamlingen kunne formand Ejilif Mikkelsen meddele, at medlemstallet nu var oppe på 98.

Ud over enkeltmedlemskaber havde bestyrelsen indført kommune- og firmamedlemskaber á 200 kroner årligt. Formanden understregede, at enkeltmedlemmer havde stemmeret ved generalforsamlingen, tillige med en person fra hver medlemskommune. Kommunemedlemskab og firmamedlemskab gav i øvrigt adgang til foreningens arrangementer til medlemspris og til at modtage foreningens medlemsblad.

En af foreningens største aktiviteter i 1975 var et døgnkursus om industrispildevand. Cirka 40 medlemmer deltog i

kurset på Jydsk Teknologisk Institut. At emnet var relevant, fremgik af redaktørens opråb i medlemsbladet: "Apropos industri-spildevand: Vore virksomheder vander sig under det åg, der hedder omkostningsstigninger og begrænsede afsætningsmuligheder. Hvad tænker man sidst på i sådanne situationer? Rensning af spildevand," lød svaret på redaktørens retoriske spørgsmål.

Firbenede anlægspassere

I Ry Kommune har man ansat to får i staben af anlægspassere. De to u-mæ-lende skal hovedsageligt gå til hånde ved græsslåning. Sådan skrev Spildevandsteknisk Tidsskrift i 1978. Nyheden blev omtalt som en ulden sag.

Årsmødet 1975 foregik i Fredericia, hvor de fremmødte medlemmer først besigtigede lokale målevogne og et renseanlæg. Medlemstallet udviste igen stigning, denne gang en tilgang på 15 medlemmer. En hvervekampagne for flere kommune-medlemskaber havde dog ikke haft den store effekt. Af 100 kontaktede kommuner havde kun to indmeldt sig.

Døgnkurser blev hurtigt populære blandt medlemmerne, og på generalforsamlingen 1976 i Frederikshavn nævnte formand Ejilf Mikkelsen i sin beretning, at Jydsk Teknologisk Institut "bør afholde et evt. to om året". På samme års døgnkursus udstillede firmaer for første gang deres hardware. (5).

Medlemsskaren var nu nået op på 123 personlige medlemmer og fem firmamedlemskaber. Inden generalforsamlingen be-

søgte de 40 deltagere Frederikshavn Centralrenseanlæg og Frederikshavn Værft.

Da "damerne" kom med

Medlemstallet steg støt. Foreningen kunne i 1977 berette, at den nu rummede 141 personlige medlemskaber, fem firmamedlemskaber og seks kommunemedlemskaber.

Årsmødet blev dette år holdt ved landegrænsen, hvor Bov Kommunes kloakværker blev inspiceret. For første gang var "damer" inviteret med, det vil sige ægtefæller til medlemmerne, der - trods datidens ligestillingssnak - alle var mænd. Damerne deltog dog ikke i selve generalforsamlingen. En bus kørte dem på indkøbstur til Flensborg. Efter generalforsamlingen var foreningen vært ved en middag på Bov Kro med efterfølgende dans - med damer.

Efter en række årsmøder vest for Storebælt skulle Sjælland være vært i 1978, og det var planen at besøge det københavnske renseanlæg Lynetten. Men Lynetten var endnu ikke taget i brug, og foreningens bestyrelse lagde derfor endnu et årsmøde i det jyske, nemlig på Jydsk Teknologisk Institut i Aarhus. Årsmøde og generalforsamling blev afviklet i forbindelse med instituttets traditionelle døgnkursus, som denne gang handlede om "instrumentering og processer".

Igen var det tilladt at medbringe sit "hjertes udkårne", som der stod i medlemsbladet. Instituttet arrangerede en bus i Aarhus og omegn "for damerne".

Medlemsbladet kom til debat på generalforsamlingen. Efter nogle årgange, hvor udgivelser undertiden blev sprunget over, fastslog bestyrelsen, at hver årgang skulle

Kvindelige smuglere

Under årsmødet 1977 i Bov blev de kvindelige ledsagere sendt på bustur over grænsen. Busturen blev en stor succes, hvor "damerne" blev rystet grundigt sammen. På hjemturen blev bussen naturligvis kontrolleret for smuglervarer (cigaretter og spiritus), og der var ikke mange, der undslap toldvæsenets lange arm.

bestå af fire numre. For at øge stofmængden besluttede de 60 fremmødte på generalforsamlingen, at skribenter fremover skulle honoreres med 100 kroner pr. side, og redaktøren blev aflastet af en medredaktør.

Generalforsamlingen vedtog også at bevilge 3000 kroner til udgivelse af en bog om uddannelse inden for spildevandsrensning. Foreningen havde en pæn formue at tære på: knap 16.000 kroner, kunne kasserer Bent Christensen fra Varde oplyse.

Årsmødernes præg af messe fik sin spæde begyndelse i 1978, da hele tre firmaer, Flygt, Struers og Danfoss, præsenterede markedets nyheder. Tidligere havde enkelte virksomheder udstillet eller haft taletid på årsmøderne.

Årsmødet 1978 var åbenbart ret udmattende. I hvert fald noterede medlemsbladet, at der på døgnkursets anden dag "på grund af varmen og alment velvære registreredes enkelte snorkende kursister".

Det lykkedes i 1979 omsider at rykke årsmødet til hovedstadsområdet. Medlemmerne besøgte det helt nye renseanlæg Lynetten, mens "damerne blev sendt i Tivoli" (6). Generalforsamlingen foregik

på Esrum Kro, hvor spørgsmålet om ud-dannelse kom til debat. Bestyrelsen fik til opgave at udarbejde et forslag til en ud-dannelse af spildevandsteknikere samt "en registrering af samtlige anlæg i Danmark med henblik på udarbejdelse af en liste over vore specialister".

Ligeledes i 1979 gennemførte foreningen et døgnkursus i Aarhus med cirka 70 deltagere. Emnerne var energiudvinding og energibesparelse på renseanlæg, kemikalieopsamling samt standardisering af pumper og pumpestationer.

Flere og flere kommuner valgte at melde sig ind i foreningen. På generalforsamlingen 1980 i Silkeborg kunne formanden

berette, at antallet af medlemskaber var steget til 168 personlige, 7 firmamedlemskaber og 37 kommunemedlemskaber. Deltagerne havde forinden besøgt renseanlægget Søholt i værtsbyen, og efter generalforsamlingen gik turen med båd til Hotel Himmelbjerget.

Medlemsbladet skiftede både redaktør og udseende i 1980. Det hidtidige maskinskrrevne og duplikerede blad uden farver blev afløst af et bogtrykt blad med grøn foto-forside. Den nye redaktør, Ole Poulsen, var ansat på Jydsk Teknologisk Institut, som bevilgede ham en halv time om ugen til redaktørjobbet. Den halve time var endda nøje fastsat til hver fredag klokken 11.30-12.00.

Året efter rundede Spildevandsteknisk Forening 200 personlige medlemmer. Generalforsamlingen 1981 foregik hos Fredericia Sejlklub, hvor formanden gjorde medlemsstatus: 202 personlige, 38 kommunemedlemskaber og 13 firmamedlemskaber.

Formanden Ejlf Mikkelsen udtrykte også tilfredshed med, at døgnkurset 1981 havde tiltrukket 140 deltagere, og at medlemsbladet var udkommet tre gange "i et nyt spændende layout". Generalforsamlingen vedtog at nedsætte et udvalg, der skulle kigge nærmere på energibesparelser, herunder anvendelsen af gas i gasmotorer til elproduktion.

Et dyrt jubilæum

Foreningen kunne i 1982 fejre sit 10-års jubilæum, og det skete med kombineret døgnkursus, årsmøde og jubilæumsfest i Vingstedcentret ved Vejle. 15 virksomheder udstillede deres produkter under års-

mødet, som styrkede sin karakter af messe for spildevandsfolket.

Jubilæumsarrangementet gav et underskud på hele 40.000 kroner, især pga. Jydsk Teknologisk Instituts timeforbrug som arrangør. *"Regningen var tæt på at vælte foreningen, men det lykkedes at forhandle instituttet ned i pris,"* husker daværende kasserer Bent Christensen (7).

Efter flere års tilløb fik foreningen samme år oversat Nordforsk-projektets grupperapport. Miljøstyrelsen trykte rapporten, som fik titlen "Håndbog i drift af rensningsanlæg", og den blev spredt til alle foreningens nu 218 personlige medlemmer.

Årsmødet 1983 i Odense blev indledt med en rundvisning på byens Nordvestrenseanlæg og hos firmaet T-T Pumper. På generalforsamlingen kom foreningens økonomi til debat. Formanden måtte konstatere, at foreningen var kommet i en "dårlig økonomisk tilstand" efter jubilæumsfesten i Vingstedcentret. Underskudet betød, at den lokale driftsleder igen fik ansvaret for det praktiske arbejde i forbindelse med årsmøder.

Fakse var værtsby for årsmødet 1984. Cirka 100 deltagere besøgte både det lokale renseanlæg og det lokale bryggeri. På generalforsamlingen fremgik det, at foreningens gasudvalg var nedlagt, idet udvalget ikke kunne opnå støtte fra Kommunernes Landsforenings momsfond til de ønskede projekter.

Fyldte døgnkurser

Et positivt problem dukkede op i 1985, da foreningen varslede adgangsbegrænsning til de populære døgnkurser på Jydsk



Fødder af gips

Små dannebrogssflag af papir markerer udstrækningen af de indendørs stande på foreningens årsmøder. De hvide flagfodder er støbt i gips med små urtepotter brugt som form. De er opfundet af Preben Larsen, tidligere medlem af "årsmødemafiaen". I mange år støbte Preben Larsens hustru, Gunhild, de mange flagfodder. Trods flere forsøg er det ikke lykkedes at finde et alternativ til den ret arbejdskrævende metode. Senest har STF's sekretær, Susanne Brandt, fået hjælp af sin svigermor til at støbe de mange gipsfodder, der hvert år skal bruges til årsmødeudstillingen.



Døgnkursus 1986 på Jydsk Teknologisk Institut. Foredragsholderen er Schneider Philip.

Teknologisk Institut. 204 deltagere havde – sammen med udstillerne – presset sig ind året før. Foreningen indførte et først-til-mølle-princip, men der var dog fortsat pladsproblemer, da knap 200 deltagere fik adgang. ”Det er lige i overkanten af, hvad lokaliteterne kan rumme, men med god vilje fra alle parter forløb døgnet gnidningsløst,” konstaterede formanden Ejilif Mikkelsen (8). Hovedtemaerne var slamdisponering og driftstabilitet.

Årsmødet 1985 blev holdt i Randers, hvor det lokale centralrenseanlæg præsenterede sig som ”Danmarks fineste renseanlæg”. Hele tre foredragsholdere fra Miljøstyrelsen, amtet og kommunen gav oplæg om deres arbejde med spildevand, hvorefter beretning og regnskab blev godkendt ”uden kommentarer”, og alle blev genvalgt på en tilsyneladende meget stille generalforsamling.

”Det har været en lang og til tider trang vej. Men i dag føler jeg, vi respekteres.” Det fastslog formanden Ejilif Mikkelsen på generalforsamlingen 1986 i Nordborg.

Han lod også den nyhed springe, at et center for spildevandsrensning, DanVand Centret i Odder, var tæt på at blive en realitet. ”På centret skal spildevandsfolk kunne tage en uddannelse bygget op i moduler,” sagde formanden. ”Desuden skal der være faciliteter, hvor firmaer kan afprøve nyt materiel og forske i rensemetoder. Da centret etableres ved et renseanlæg, kommer der heller ikke til at mangle vand.”

DanVand Centret blev indviet i 1987. Formanden for Spildevandsteknisk Forening, Ejilif Mikkelsen, fik plads i centrets bestyrelse.

Lokale foreninger

Spildevandsteknisk Forening var i 1987 blevet så stor, at det kom på tale at oprette amtsforeninger. Bestyrelsen drøftede sagen i 1987, men enedes dog om at ”udskyde oprettelse af underafdelinger indtil videre, da bestyrelsen i øjeblikket er meget engageret i oprettelse af efteruddannelser og kurser” (9).

Alligevel opstod lokale foreninger som ”Foreningen af Spildevandsfolk øst for Storebælt”, ”Spildevandsteknisk Forening i Frederiksborg Amt”, ”Sønderjyske Spildemænd” m.fl. På Fyn var ”Sammenslutningen af Anlægspassere i Fyns Amt” stiftet allerede i 1981. I hele landet dannede spildevandsfolket efterhånden amtsforeninger, som arrangerede lokale møder og kurser.

Foreningens aktiviteter var stærkt stigende. Den deltog i 1987 i fælles åbenthusarrangementer på landets renseanlæg i anledning af det europæiske miljøår 1987. Samme år deltog foreningen for første gang med en stand på miljømessen Danmiljø i Herning. Pga. de mange aktiviteter blev kontingentet samme år sat op til 100 kroner for personlige medlemmer og 400 kroner for firmaer og kommuner.

Rapport fra en markedsplads

Årsmødet 1988 i Viborg trak igen et rekordstort fremmøde, nemlig 358 tilmeldte samt 68 udstillere. ”På grund af en omkørsel er det kun de mest intelligente, som har fundet vej til renseanlægget,” sagde formanden for Viborg Kommunes tekniske udvalg, Carl Anker Jensen, i sin velkomsttale.

Alt det der med lort'ne

Hjemmelavede lejlighedssange har været en fast tradition på foreningens årsmøder. Første vers lød i 1998 således (på melodien "Præmiewhist i Varde"):

*Rundt omkring i landet
renses spildevandet,
af den medlemsskare, der i aften her er med.
Vi skal bare ordne
alt det der med lort'ne,
og hvad ellers ryger i kloakken ned.
Hvad der sker, hver gang en borger trukket
har i snor'n,
Er man ligeglad med – det er gået ned i jord'n.
Men det som de sender
ned hos os jo ender.
Det er altså svært at være spildemand.*



EU's miljøkommissær Ritt Bjerregaard, omgivet af spildevandsfolk på Danmiljø-messen i Herning 1996.

Spildevandsteknisk Tidsskrift rapporterede: "Lugten af spildevand og renseanlæg blandede sig med duften af ristede pølser og lækkert kød. Og mens solen bagte, gled skummende fadøl og kolde pilsnere ned og smurte stemmebåndene."

"Ja, var det ikke for lugten, tankene og spildevandet, kunne man såmænd godt føle sig hensat til Hjallerup Marked, når man så det stribede tivoli-telt, der var rejst på Viborg Centralrenseanlæg," berettede bladet (10).

Ligeledes i 1988 fremstillede foreningen et emblem med foreningens logo i "guld" på blå bund.

Nyborg var vært for årsmødet 1989. Her beskæftigede formanden Ejilf Mikkelsen sig især med uddannelsesområdet.

"Aldrig tidligere har der været så stor forvirring omkring vor efteruddannelse, som der er i øjeblikket," sagde han.

Hele fem kursusudbydere tilbød uden nogen form for koordinering og samarbejde at efteruddanne personalet på landets renseanlæg, påpegede formanden. De fem var I. Krüger, Jydsk Teknologisk Institut, AMU-centrene, Håndværkerskolen i Sønderborg og DanVand Centret i Odder (11).

Den første lønnede sekretær

Generalforsamlingen 1989 besluttede at oprette et sekretariat. "Vi er nået dertil, hvor bestyrelsen ikke kan klare mere arbejde. Derfor må vi trække på kræfter uden for bestyrelsen, hvis vi skal hæve

vort aktivitetsniveau," forklarede formanden Ejilf Mikkelsen.

Den første lønnede sekretær for Spildevandsteknisk Forening blev Jørgen Lauridsen, tidligere overingenør i Miljøstyrelsen, nu med adresse i Viborg. Foreningen valgte at finansiere stillingen ved at graduere de kommunale kontingenter efter indbyggertal.

Tidligere minister og direktør for Miljøstyrelsen Jens Kampmann (S) var gæstetaler på årsmødet 1990 i Avedøre. Han sagde bl.a.: "Spildevandsteknisk Forening har en evig forbandet pligt til at medvirke til den teknologiske udvikling."

Jens Kampmann tog udgangspunkt i vandmiljøplanens målsætning om at reducere kvælstof- og fosforudledning og

de dermed forbundne omkostninger. Han påviste, at kommuner og industri måtte udrede 10-20 gange så store udgifter pr. ton fjernet kvælstof som det protesterende landbrug.

Årsmødet 1990 var det første, som blev arrangeret af den såkaldte årsmødemafia, en arrangørgruppe bestående af Jørgen Lauridsen, Bent Christensen og Preben Larsen. Gruppen, som senere blev suppleret med Gunnar Clausen, sparede foreningen for mange udgifter.

Den glemte ansøger

Spildevandsteknisk Forening ansatte i 1999 sin første lønnede sekretær. Jørgen Lauridsen var indkaldt til ansættelsessamtale på et hotel i Aarhus. Mens foreningens bestyrelse evaluerede og voterede, blev Lauridsen sendt udenfor. Og tiden gik. Bestyrelsen havde meget andet at drøfte og glemte helt den arme ansøger. Efter en time bankede Lauridsen forsigtigt på døren. "Åh, undskyld, dig havde vi glemt," udbød formanden. Lauridsen fik dog jobbet.

Vandmiljøprisen blev for første gang uddelt på årsmødet 1991 i Aalborg. Prisen var indstiftet af virksomheden Kemira Miljø A/S fra Esbjerg. Et rejsestipendium på 10.000 kroner gik til driftsleder John Petersen, Odense. Han modtog prisen for at have ydet en særlig indsats i kampen for en mere effektiv rensning af det danske spildevand.

Slamflokken

Spildevandsteknisk Forening var i 1991 blevet så stor, at den knopskød en ny un-



13 af foreningens stiftere blev hyldet på scenen under 25-års-jubilæet i Aabenraa 1997.

derafdeling, nemlig en brancheklub for laboranter, miljøteknikere m.m. Klubben blev stiftet i november på en temadag i Slagelse. De 22 fremmødte vedtog, at enhver, "som er aktivt medlem af Spildevandsteknisk Forening, og som udfører laboratoriearbejde på spildevandsanlæg, kan blive medlem af brancheklubben". Klubben kalder sig for "Slamflokken".

Uddannelse var hovedemnet, da formand Ejlf Mikkelsen aflagde beretning på årsmødet 1992 i Skive. Og han var fuld af optimisme:

"Vi går lysere tider i møde. Den obligatoriske uddannelse af driftsledere, hvortil også driftsassistenten har adgang, er et stort fremskridt for os," sagde han.

"Foreningen har været med til at udforme uddannelsen. Det har været et in-

teressant arbejde. Og jeg vil gerne takke Miljøstyrelsen og Kommunernes Landsforening, fordi de har ladet os være med på banen."

Årsmødet 1993 i Tønder satte ny udstillerrekord, idet hele 82 firmaer fremviste deres produkter. I løbet af dagen besøgte op mod 500 mennesker udstillingsstandene på det lokale køretekniske anlæg.

Det populære årlige døgncursus holdt i 1994 flyttedag – i kalenderen. Det blev flyttet fra forår til efterår, men stadig med Teknologisk Institut i Aarhus som vært.

"Foråret har i mange år været en hektisk tid for spildevandsfolk, fordi døgncursus, Danmiljø og årsmøde klumper sig sammen tæt på hinanden," lød begrundelsen

fra Aksel Brams, en af døgnkursets bagmænd.

Nye horisonter

Spildevandsteknisk Forening orienterede sig i stigende grad uden for landets grænser. Foreningen besøgte i 1994 sin søsterorganisation i Nordtyskland og besigtigede renseanlægget i Cuxhaven. Det blev starten på en række studieture til det sydlige udland.

Foreningen engagerede sig også i en projektansøgning til Miljøstyrelsen om at modernisere polske renseanlæg.

”Danmark er på forkant med spildevandsrensningen,” skrev formand Ejolf Mikkelsen i medlemsbladet (12). ”Den udvikling på spildevandsrensningsområdet, vi har gennemlevet de seneste 20-25 år, mener jeg, kan accelereres op i østlandene. (...) Derfor bør foreningens medlemmer engagere sig i udlandsprojekter, og derfor bør mulighederne for eksport af dansk miljøteknologi udnyttes.”

Årsmødet 1994 i Roskilde slog igen gamle rekorder. 355 mennesker deltog i åbning og festmiddag. 92 udstillere skabte leben på Bjergmarken Renseanlæg ved Roskilde Fjord.

Efter Jerntæppets fald sugede østlandene også viden fra Danmark. To kommuner i Skt. Petersborg-området gæstede således årsmødet 1995 i Nykøbing Falster, hvor de kunne besøge 108 stande.

Kvinder trængte i stigende grad ind i spildevandets verden, og i 1995 gik Vandmiljøprisen for første gang til en kvinde, nemlig Lillian Kristensen fra Ringkøbing Renseanlæg. Prisen blev uddelt på årsmødet 1996 i Holstebro. Lillian Kristensen

Hestesmugleren

Det er en uskreven regel, at dyr ikke må medbringes på årsmødeudstillingerne. Alligevel lykkedes det for et pumpefirma at snige intet mindre end en jysk hest ind på udstillingen i Næstved i 2002.

var i øvrigt foreningens første kvindelige bestyrelsesmedlem.

Døgnkursus til nye rammer

Foreningens døgnkursus flyttede i 1996 til nye og større rammer, Den Kommunale Højskole i Grenaa. Døgnkursets hovedemne var højaktuelt: den nye spildevandsafgift samt beregning og driftsoptimering i den forbindelse.

Moderne it-tider trængte sig på. Foreningen oprettede i 1997 en database med alle relevante oplysninger om de danske renseanlæg, og undervisningsmateriale blev udgivet på cd-rom.

Spildevandsteknisk Forening kunne i 1997 fejre 25-års-jubilæum. Det skete med det hidtil mest velbesøgte årsmøde: 420 tilmeldte og 103 udstillere drog til Aabenraa. Jubilæumsfesten foregik i Sønderjyllandshallen med skoleorkester, bigband-dansemusik og hyldest til de 13 af foreningens stiftere, som stadig levede. På dette årsmøde grundlagdes en ny tradition: golfmatch for spildevandsfolk.

Foreningen besluttede at opgradere Spildevandsteknisk Tidsskrift og at øge antallet af udgivelser fra fire til fem årligt. Det skete med virkning fra 1. januar 1998. Redaktør Ole Poulsen kunne ikke længere

afse den fornødne tid og blev afløst af Jørgen Hermann, Skanderborg.

Årsmødet 1998 fandt sted i Middelfart ved foden af den nye Lillebæltsbro. Dannebrogslagene blafrede over de mange stande med udsigt til bæltet. Årsmødet havde efterhånden udviklet sig til et helt marked med konkurrencer, pilekast, gæsterier osv. Dagen derpå var der ”Spildevands-Golfmatch” hos Golfklubben Lillebælt.

Døgnkurset havde tidligere sprængt rammerne på Jydsk Teknologisk Institut. Også de nye rammer, Den Kommunale Højskole i Grenaa, viste sig hurtigt at være for snævre. 270 personer og 18 udstillere deltog i døgnkurset 1998, og dermed var grænsen nået for, hvad højskolen kunne rumme.

Generationsskifte

Foreningens sekretær Jørgen Lauridsen fratrådte i 1999 på grund af alder. Foreningen ønskede derefter at ansætte en heltidssekretær, og valget faldt på Susanne Brandt, der indrettede kontor i landlige omgivelser på familiens gård ved Vojens.

Esbjerg var vært for årsmødet 1999 – som sædvanlig i strålende solskin. Formanden kunne berette om en forening i fortsat fremgang: 335 aktive medlemmer, 115 kommuner, 51 pensionerede medlemmer, 118 passive medlemmer og 202 firmaer.

Da verden sprang ind i et nyt årtusinde, gik Spildevandsteknisk Forening på internettet med sin første hjemmeside: www.stf.dk

På årsmødet 2000 i Dragsholm på Sjælland skulle Spildevandsteknisk Forening

for første gang udskifte formanden. Efter 28 år valgte Ejlf Mikkelsen at træde tilbage. Ny formand blev Flemming Møllerup, Slangerup. Den afgående formand blev samtidig udnævnt til foreningens tredje æresmedlem. De foregående var Poul B. Heise og Aksel Brams.

Spildevandsfolk beskæftiget på private industrirenselanlæg dannede i 2000 deres egen undergruppe, kaldet Industrigruppen, der ligesom Slamflokkens holder årlige temamøder.

Året efter var det kassereren, som trak sig tilbage. Bent Christensen, Varde, sagde på årsmødet 2001 i sin hjemby farvel efter 26 år på posten. Også han blev udnævnt til æresmedlem.

"Formand Ejlf Mikkelsen, den lønnede sekretær Jørgen Lauridsen og jeg havde lovet ikke at gå af samme år, så vi spredte vores afgang over tre år," fortæller Bent Christensen (13).

Ved indgangen til 2002 voksede Spildevandsteknisk Tidsskrift fra A5-format til det nuværende A4-format og gav dermed plads til mere spildevandsfagligt stof.

Kvindelig formand

På generalforsamlingen 2002 i Næstved valgte medlemmerne ny formand. Det blev for første gang en kvinde, nemlig Vibeke Reimer Borregaard, Aalborg.

Ho ho ho

Ho ho ho. Ha ha ha. Et aftenindslag med en latterkonsulent på døgnkurset i 2004 var ikke populært. Spildevandsfolk griner ikke på kommando, og mange udvandrede fra foredragssalen i protest.



Skiftedag på sekretærposten. Susanne Brandt afløste i 1999 Jørgen Lauridsen.

Døgnkurset samme år blev en "overstrømmende succes", som den nye formand kaldte det (14). Mange tilmeldte sig forgæves, og en spørgeskemaundersøgelse pegede på, at foreningen - trods stor tilfredshed med Den Kommunale Højskole i Grenaa - skulle se sig om efter et andet mødested. Det lykkedes dog året efter at inddrage flere lokaler på skolen i Grenaa, der således fortsatte som vært, dog under nyt navn: Center for Offentlig Kompetenceudvikling.

Vedtægtsændringer stod på dagsordenen under generalforsamlingen 2003 i Kolding. "Specielt en ændring i vedtægternes § 4 er af afgørende betydning, nemlig stemmeret og dermed mulighed for indflydelse til alle, der beskæftiger sig med den daglige drift og vedligeholdelse af spildevandsanlæg," understregede foreningens formand, Vibeke Reimer Bjer-

regaard (15). "Ved at fjerne ordet kommunalt opnås, at driftsmedarbejdere på private (industrirenselanlæg) kan få samme status i foreningen som hidtil kun medarbejdere, beskæftiget med rensning af kommunalt spildevand, har haft." Ændringerne blev vedtaget.

Formanden konstaterede samtidig en tendens til, at personlige medlemskaber blev erstattet af kommunale medlemskaber eller firmamedlemskaber.

Management-tider

Nye managementtider ramte Danmark, også landets foreningsliv. Spildevandsteknisk Forening besluttede at udarbejde en forretningsplan. Formandens begrundelse lød således:

"Spildevandsteknisk Forening er opstået som en græsrodsforening for mere end 30 år siden af en håndfuld ildsjæle. Nu har foreningen vokset sig stor og stærk og er bredt funderet inden for spildevandssektoren. Vi har i foreningen et professionelt sekretariat, afholder - med succes - store arrangementer såsom døgnkursus og årsmøde. Vi udgiver et foreningsblad, Spildevandsteknisk Tidsskrift, der er fagligt stærkt. Derfor har vi også i bestyrelsen besluttet, at foreningen bør have en bestyrelse, som kan arbejde ud fra en forretningsplan, der beskriver de elementer og værdier, Spildevandsteknisk Forening består af og står for. Dette gør vi, for at vi kan stå stærkt også i fremtiden." (16).

Årsmødet 2004 foregik i Vejle med generalforsamling på Munkebjerg Hotel. Her sagde formanden om arbejdet med at lave en forretningsplan for foreningen:



Døgnkurser har altid været velbesøgte. Foto: SB, Grenaa 2005.

”Det er ikke noget nemt arbejde, da det jo, som det vil fremgå af kassererens beretning, er en forening med succes. Det kan dog ikke nytte noget at hvile på laurbærrene, da vi jo alle ved, at der er mange aktører på markedet, som også gerne vil bruge af den tid og de kræfter, der ligger i vores forening, og hvad vil en kommende kommunesammenlægning måske komme til at betyde for vores forening? Alle de forhold, der påvirker vores forening både indefra og udefra, er væsentlige at få diskuteret og udmøntet i konkrete mål og strategier for Spildevandsteknisk Forening.”

Mange renseanlæg har gennem årene lagt kvadratmeter til årsmødernes udstil-

linger. Kun få gange er andre typer af arealer taget i brug.

Aars Kommune fik i 2005 værtskabet for årsmødet. På kommunens renseanlæg var der ikke plads nok til udstillingen, men til gengæld fandtes der i kommunen et messecenter, hvor arrangementet blev placeret.

Her kunne formanden Vibeke Reimer Bjerregaard præsentere første udgave af foreningens nye forretningsplan. Hun skrev i medlemsbladet, at foreningen er og skal være ”en fagteknisk forening, hvor alle vore aktiviteter har et direkte praktisk sigte på forhold, der vedrører spildevandsanlæg.” (17).

”Derfor er vores mission: At medvirke til at sætte vore medlemmer i stand til at skabe helheder, til gavn for sundhed og miljø. At inspirere vores medlemmer inden for de forhold, der er afgørende for deres virke i spildevandsbranchen.”

”Det betyder fokus på tre nøglekompetencer: de faglige, de ledelsesmæssige/organisatoriske, og de økonomiske.”

”En hel arbejdsplads skaber hele medarbejdere, hele medarbejdere skaber hele løsninger. Det er vores idé, det er det, vi vil,” skrev formanden.

106 udstillere deltog på årsmødet i Aars, heraf flere nye. ”Det syntes, som om der i år var mere spredning i produktsortimentet end tidligere,” rapporterede medlemsbladet. ”Der var alt fra pumper, brønde, minibiologiske anlæg og pumper til kloakering i det åbne land, laboratorieudstyr, måleinstrumenter og maskinkomponenter af enhver art. Det var i alle tilfælde svært ikke at finde de produkter og de oplysninger, man søgte.”

”Der var brugt megen opfindsomhed for at få de enkelte stande så morsomme og indbydende, så de ikke blev overset. Også med traktementerne var der stor opfindsomhed, i flæng kan nævnes røde pølser, ristede pølser, pandekager med is, røget laks, spidstegt gris og sågar en bryllupskage.”

”For folk med særlige evner var der vippebræt, dart og puttebane, og et sted var der et spillebord, hvor man spillede Black Jack, et kortspil som havde meget stor interesse, især da man kunne vinde og ikke tabe.”



I anledning af 200-året for H.C. Andersens fødsel kunne man endda købe et klokdekselet med indstøbt H.C.A.-motiv.

Kommunalreformen

Kommunalreformen var et væsentligt tema på generalforsamlingen 2006 i Helsingør. Formanden Vibeke Reimer Borregaard sagde i sin beretning:

“Det er en spændende tid, vi og vores forening agerer i. Strukturreformen og dermed kommunesammenlægningerne har betydet meget for de fleste af os i den foregående periode og vil efter al sandsynlighed også betyde meget i den kommende periode. Strukturreformen har givet anledning til forøget travlhed på mange fronter, og i den sammenhæng har det betydet meget, at foreningen er støttet så godt op af foreningens medlemmer.”

I medlemsbladet skrev formanden om kommunalreformen: “Det er de bløde værdier, der også skal fokuseres på nu, for at strukturreformen kan ende som en historie med happy ending. Der er mange steder meget fokus på den tekniske sammenlægning. (...) Vi skal mange steder

*Årsmøderne har udviklet sig til en blanding af udendørs fagmesse, festival og generalforsamling.
Foto: SB, Vejle 2004.*



sige goddag til nye kollegaer. Alene det indebærer, at nogle psykologiske mekanismer hos os alle træder i kraft. Vi er måske bange for de nye, og de er måske endnu mere bange. Det kan være svært at være forandringsparat. Ud fra snakken på årsmødet i Helsingør er jeg meget fortrøstningsfuld. Jeg mener, at vi i vores branche er forandringsparate. Vi er klar til nye udfordringer.” (18).

Ved kommunalreformen faldt antallet af kommuner til 98. Det medførte også en økonomisk udfordring for foreningen. Generalforsamlingen 2006 vedtog derfor, at kontingentsatserne for kommunemedlemskab blev reguleret, således at den samlede kontingentindtægt kunne fastholdes.

Samme år trådte formanden tilbage, da hun fik nyt job. Bestyrelsen gav stafetten videre til foreningens næstformand, Otto



Langt de fleste årsmøder er foregået på renseanlæg landet rundt. Foto: SB, Hedensted 2007.

Andersen fra Odense, som lovede at varetage formandskabet resten af valgperioden.

Før årsmødet 2007 i Hedensted Kommune konstaterede formanden Otto Andersen, at to bestyrelsesmedlemmer var trådt tilbage pga. jobskifte. “Vejen til nye spændende stillinger kan altså, i al beskedenhed, meget vel gå via Spildevandsteknisk Forenings bestyrelse,” skrev han i

medlemsbladet (19) og efterlyste “lyse hove-der” som erstatning.

Det lykkedes. Efter generalforsamlingen kunne formanden fastslå, at “vi har fået sammensat et hold af meget kompetente personer, og jeg glæder mig til det fortsatte arbejde, som rummer masser af udfordringer for vandsektoren.”

Som noget nyt foregik årsmødet 2008 i et samarbejde mellem kommune og in-

dustri. Værterne var mejerivirksomheden Arla Foods og Ringkøbing-Skjern Kommune. Årsmødets udstilling fandt sted på Arla Foods’ nye renseanlæg i Nr. Vium ved Videbæk.

Otto Andersen trådte planmæssigt tilbage som formand, og hans afløser blev Jacob Andersen fra Hjørring.



Bestyrelsen for Spildevandsteknisk Forening, samlet foran Den Kommunale Højskole i Grenaa. Bagest fra venstre: Erik Jørgensen, Gunnar Clausen, Tony Christensen, Bent Christensen. Forrest fra venstre: Lillian Kristensen, Otto Andersen og formanden Flemming Møllerup. Foto: SB, 2000.

Nyskabelser

Efter årsmødet 2008 nedsatte bestyrelsen for første gang et medieudvalg. Dets opgaver blev bl.a. at arbejde med modernisering af hjemmeside, at skabe større sammenhæng mellem blad og hjemmeside samt at skabe kontinuitet i foreningens samlede fremtræden udadtil.

Årsmødet i Aalborg 2009 bragte to nyskabelser. For det første blev udstillingen på Aalborg Renseanlæg Vest ramt af det værste regnvejr i årsmødernes historie. På generalforsamlingen i Aalborg Kongres & Kursus Center måtte der kampvalg til for at kåre en ny bestyrelsessuppleant. Det var heller aldrig sket før. Mads Leth fra Odense vandt valget.

Djursland var vært for årsmødet 2010. Årsmødets udstilling satte ny deltagerrekord med 126 virksomheder på messearealet ved Fornæs Renseanlæg. På generalforsamlingen i Grenaa besluttede medlemmerne at modernisere foreningens vedtægter vedrørende medlemskab. Ordet "kommune" var blevet mindre re-

levant efter de mange selskabsdannelser i spildevandssektoren, så den nye formulering blev "vand- og forsyningsselskaber".

Foreningens døgnkursus holdt flyttedag i november 2010. De fysiske rammer havde længe strammet på skolen i Grenaa. Ny vært for døgnkurset blev Hotel Comwell i Kolding. I de nye, større omgivelser satte døgnkurset ny deltagerrekord: 345.

Aarhus var værtsby for årsmødet 2011, som igen satte udstillerrekord, da 149 virksomheder præsenterede deres produkter på Tangkrogen ved Marselisborg. Som i "gamle dage" var der tænkt på ledsagerne, der blev fragtet på Aarhus-sightseeing i en engelsk dobbeltdækkerbus.

Formanden Jacob Andersen reflekterede efter årsmødet:

"For mig er et årsmøde en utrolig kombination af genkendelsens glæde og tilfredsstillelse af nysgerrigheden efter noget nyt. Det er her, vi møder venner og bekendte fra branchen, ligesom det er her, der er lejlighed til at stifte bekendtskab med nye ansigter i vores kreds. Vi nikker genkendende til afprøvede teknikker, vi udveksler måske lidt erfaringer om de samme teknikker med gode kolleger, og vi bliver præsenteret for de nye ideer og produkter."

"Et årsmøde, hvor dette kan lade sig gøre, fylder mig med en blanding af stolthed og taknemmelighed. En stolthed over at være del af en branche, der kan og vil mødes for at søge viden og inspiration hos hinanden. Det kan ofte føles, som om vores branche bliver mere og mere regelstyret, men på en solskinsdag på en årsmødeplads er det en fælles glæde og stolthed,

der er kendetegnende for branchen og ikke et regelstyre."

"Når vi kan stå på årsmødepladsen og nyde dagen i fulde drag, skyldes det en kæmpe indsats, der er lagt for dagen i tiden op til årsmødet. (...) De frivillige fra Spildevandsteknisk Forening har lagt utallige timer af deres fritid i planlægningen af årsmødeudstillingen. (...) Det er en imponerende indsats." (20).

En fast tradition ved foreningens årsmøder er forresten, at solen "altid" skinner. Der har kun været få undtagelser.

Foreningens årsmøde 2012 og 40-årsjubilæum holdes naturligvis på Bornholm. Solskinsøen.

Kilder

- (1) Kommuneundersøgelsen 1970 var en redegørelse for spildevandsforhold og affaldsbehandling i Danmark. (2) Udateret fotokopi. (3) Foreningsprotokollen. (4) STT nr. 1, 1997. (5) STT nr. 1, 1997. (6) Foreningsprotokollen. (7) Interview 2012. (8) STT nr. 1, 1985. (9) STT nr. 1, 1987. (10) STT nr. 3, 1988. (11) STT nr. 3, 1989. (12) STT nr. 3, 1994. (13) Interview 2012. (14) STT nr. 3, 2003. (15) STT nr. 3, 2003. (16) STT nr. 5, 2003. (17) STT nr. 4, 2005. (18) STT nr. 3, 2006. (19) STT nr. 1, 2007. (20) STT nr. 3, 2011.



Medlemstal 2012

Personlige medlemmer	222
Forsyningsselskaber med kollektivt medlemskab	85
Firmaer med kollektivt medlemskab	283
Pensionister m.fl. (gratis)	86

De gamle rotter

Otte af foreningens markante medlemmer ser tilbage – og frem

De har næppe noget imod at blive kaldt ”otte gamle slamberter og kloakrotter”. Alle otte har spillet betydelige roller i Spildevandsteknisk Forenings historie, og alle er pensionerede eller tæt på pensionsalderen.

De husker foreningens milepæle, fodaftrykene i spildevandets nyere historie – og alle de sjove episoder, der med årene er blevet endnu sjovere.

De otte mødtes i foråret 2012 for at berette om fire årtier i spildevandsrensningens tjeneste.



Ejolf Mikkelsen

Foreningens første formand, Ejolf Mikkelsen, Viborg, er ikke i tvivl om, hvad der har været foreningens tydeligste fodaftryk:

”Det uddannelsesmæssige,” svarer han uden at blinke. ”Det var kursister fra de første hold på de teknologiske institutter,



Spildevands-pionererne Poul B. Heise, Knud Lund Pedersen, Bent Christensen, Poul Erik Sørensen, Gunnar Clausen, Ejolf Mikkelsen, Otto Andersen og Preben Larsen.

Foto: SB, 2012.

der mødtes på Jydsk Teknologisk Institut og holdt stiftende generalforsamling.”

”Fra det spæde niveau, det begyndte på, har det udviklet sig fantastisk. Foreningen har skabt en rød tråd i uddannelserne på spildevandsområdet. Fra Jydsk Teknologisk Institut til Den Kommunale Højskole, Dan-Vand Centret, Ferskvandscentret osv.”

”Der er kommet lovgivning på uddannelsesområdet. Et afgørende fremskridt var bekendtgørelsen fra 1992 om en egentlig driftslederuddannelse.”

Indtil da havde foreningen stort selv måttet sørge for opgradering og uddannelsesmaterialer.

”Med Miljøstyrelsens hjælp havde vi i 1980'erne fået oversat et Nordforsk-projekt, som blev foreningens første håndbog i drift af renselanlæg. Miljøstyrelsen forstod, at et højere uddannelsesniveau ude på renselanlæggene gav en bedre rensningskvalitet. Den første håndbog blev senere afløst af en mere omfattende, som var betalt af den kommunale momsfond.”

”Jeg bør også nævne foreningens døgnkurser, som i alle årene har tilført os den

nyeste viden om spildevandsrensning. Gennem alle årene har døgnet ligget i fritiden, fra fredag til lørdag. Så kunne vores foresatte da se, at vi virkelig mente noget med det, når vi ville bruge vores fritid på det.”

Også politisk medvirkede foreningen til store resultater. ”Vi var høringspart, da den første vandmiljøplan blev vedtaget i 1987,” husker Ejilf Mikkelsen.

Foreningens første formand lægger også stor vægt på, at foreningen har bevaret sin selvstændighed.

”Foreningen DANAS ønskede i 1990’erne et samarbejde eller en fusion med os. Det var svært at modstå, men heldigvis gjorde vi det. Siden blev DANAS til DANVA, som primært er en forening for bestyrelsesmedlemmer, direktører og administrationsfolk i forsyningsselskaber, mens vores forening er koncentreret om driftsmedarbejdere på renseanlæg. Vi kunne godt se, hvor det bar hen. Vi ville drukne i det samarbejde.”

Fartbøde eller ridderkors?

Ejlif Mikkelsen fik sig i 1998 en slem forskrækkelse, da posten havde smidt en seddel gennem brevsprækken. ”Et anbefalet brev fra ordenspolitiet,” læste formanden og skyndte sig på posthuset for at hente brevet og afregne sit mellemværende med politiet. ”Det er nok en fartbøde,” tænkte han. Men det anbefalede brev viste sig at være afsendt fra Ordenskapitlet. Formand Mikkelsen var – efter 25 års tro tjeneste som foreningens formand – udpeget til at modtage ridderkorset.



Preben Larsen

Sammenhold og viden

Preben Larsen, Nyborg, var medlem af foreningen fra 1978 og af dens bestyrelse 1988-1998.

”Erfaringsudveksling på landsbasis og i de lokale amtsforeninger er et af foreningens vigtigste resultater,” siger han.

”Dengang i 1970’erne fandtes der mange små kommuner, som ikke havde megen viden om spildevandsprocesser. Dengang var det ofte en vejmand, som kom forbi for at se, om alt var, som det plejede. Gennem foreningen hørte vi om hinandens problemer. Vi fik skabt et sammenhold og opbygget en viden. Endda en gratis viden, som kommunerne ikke lå inde med. Vi var aldrig nået så langt uden Spildevandsteknisk Forening.”

Også Preben Larsen fremhæver foreningens indsats på uddannelsesområdet:

”I dag er der mange flere medarbejdergrupper, der får en uddannelse. I begyndelsen var det kun driftslederne. Nu er også laboranter og smede kommet på et højere vidensniveau. Der findes kurser til alle typer af medarbejdere, og der findes i dag ingen spildevandsmedarbejder, som ikke har været på kursus. At niveauet er hævet, øger også interessen for et job i vores branche,” mener han.



Poul Erik Sørensen

Poul Erik Sørensen, København, bestyrelsesmedlem 1982-1992:

”Foreningens største resultat er, at den har professionaliseret medarbejderne og givet spildevandsfolk mere anseelse. Mange anlægspassere havde ingen særlig uddannelse, dengang foreningen blev stiftet. De var dygtige maskinmestre, som kunne holde ”skidt” i gang.”

”Det store gennembrud kom med Vandmiljøplanen 1987. Da indså politikere og andre, at spildevandsrensning er en meget kompliceret proces, som kræver god uddannelse. Det havde samfundet ikke den samme forståelse for tidligere.”



Poul B. Heise

Netværk og kontinuitet

Poul B. Heise, Ry, medstifter af foreningen og dens sekretær 1972-1982:



Gunnar Clausen

"Foreningen har udviklet sig ganske utroligt. Den har professionaliseret faget. Den har skabt netværk. Mellem kommuner, amter, virksomheder og Miljøstyrelsen. Et kæmpestort netværk, hvor vi fik forståelse for hinanden. Alle interesser var samlet."

"Fagkyndigheden i foreningen og medlemmernes evner til at netværke har gjort, at vores arbejdsgivere i høj grad respekterer og støtter op om foreningen. Miljøstyrelsen, organisationer og firmaer anerkender i dag medlemmernes kunnen og indsigt, idet flere medlemmer har været udlånt til ad hoc-

opgaver i ind- og udland, sidder i komiteer, arbejdsgrupper, råd osv."

"Foreningen har givet udsyn til andre lande. Og den har skabt stærke firmarelationer. Firmaer har gjort brug af vores viden, når de fx har udviklet nye produkter."

"Hertil kommer, at den enkelte anlægspassers daglige indsats og kreativitet har givet synlige resultater i kommunernes miljøarbejde, nemlig et renere vandmiljø. Det er en indsats, som i det danske samfund aftvinger respekt."

"Det er også værd at fremhæve, at genvalg har været et gennemgående træk ved foreningens historie. Det er en konsekvens af solidt bestyrelsesarbejde og medlemmernes tillid til bestyrelsen."

"Og så skal vi ikke glemme det sociale. Der har altid været megen humor i foreningen."

Gunnar Clausen, Roskilde, bestyrelsesmedlem 1993-2006:

"Foreningen har medvirket til at skabe en teknisk revolution på renseanlæggene. Vi har testet masser af udstyr og stillet forslag om, hvad vi har manglet. Det har givet renseanlæggene en langt bedre instrumentering."

Social anseelse

Knud Lund Pedersen, ingeniør, direktør for DanVand Centret 1986-1991:

"Foreningens væsentligste aftryk handler om social anseelse. Tidligere blev det opfattet som lavstatus at beskæftige sig med spildevand. Foreningens virke har rokket ved den opfattelse, så der i dag står respekt om spildevandsfolk."

På Codans bølge

Det er ikke mange ord, man når at udveksle med dronningen, når man modtager ridderkorset. Da foreningens formand, Ejlf Mikkelsen, i 1998 modtog æren, fortalte han dronning Margrethe, at han også havde været med til at rense spildevand i Baltikum. Dronningen replicerede: *"Ja, Østersøens vande har altid betydet så meget for os."*



Foreningens formand, Ejlf Mikkelsen, på Amalienborg Slotsplads i 1998.

Vi vil have lagkage

Driftsleder Hans Neumann fra Bjerringbro og hustruen Kaja var i mange år trofaste deltagere på STF's årsmøder. Kaja satte kolorit på årsmødefesterne ved at holde taler med malende beskrivelser af de oplevelser og prøvelser, som ledsagerne gennemgik på ledsagerturene, mens mændene svægede i spildevandsteknik på årsmødeudstillingen. Højdepunktet i Kajas taler var hendes beskrivelse af eftermiddagskaffen eller rettere kagen. Kun lagkage i rigelige mængder var acceptabelt for Kaja og de andre ledsagere.



Knud Lund Pedersen

"Foreningen bidrog også til at forbedre forholdet mellem amter og renseanlæg. Tidligere var renseanlæg aldrig glade for

Den velklædte gentleman

Jørgen Lauridsen var akademikeren, der efter mange år i statsadministrationen fik et seniorjob som Spildevandsteknisk Forenings første sekretær. Han huskes som en korrekt og velklædt herre med gode mané-
rer. Til årsmøder og i festligt lag brillerede han med formfuldendte sange og taler. Lauridsen havde en særlig interesse for vin og forstod altid at bestille den bedste vin til prisen. Efter et bestyrelsesmøde i 1990'erne skulle bestyrelsen spise middag på en fin restaurant i København. Ved den lejlighed morede det bestyrelsesmedlemmerne at gemme det normale vinkort og kun give ham kortet med de eksklusive og dyre vine. Lauridsen lod sig ikke umiddelbart mærke med situationen, men var synligt utilpas over udsigten til at skulle bestille vine til over 1.000 kroner pr. flaske. Til sidst forbarmede de drillesyge bestyrelsesmedlemmer sig og lagde det normale vinkort på bordet, hvorefter Lauridsens blodtryk og ansigtskulør atter normaliserede sig.



Bent Christensen

at få amtsligt kontrolbesøg. Der herskede et hund og kat-forhold mellem amter og renseanlæg. Men foreningen blev en samlende faktor, også når det gjaldt om at koordinere staldfiduser og gøre dem praktisk anvendelige ude på anlæggene."

"Det store uddannelsesmæssige spring skete, efter at vi fik den første vandmiljøplan i 1987. Da kom der langt mere fokus på området. Der havde tidligere rumsteret tanker om en egentlig læringeuddannelse til spildevandsoperatør, ligesom den tyske, men grundlaget for en sådan uddannelse var for lille i Danmark."

"I stedet startede vi i 1987 kursus- og udviklingscentret DanVand Centret i Odder. Det begyndte i et gammelt mejeri. Efter et par år byggede vi et nyt center i forbindelse med Odder Renseanlæg. Men vi var nok et par år forud for vores tid. Centret gik ned og hjem allerede efter få år."

Branchen fik nyt image

Bent Christensen, Varde, foreningens kasserer 1975-2001:

"Det er Spildevandsteknisk Forening, der er skyld i, at jeg lærte noget om spildevand. Jeg var maskinmester og blev i 1972 ansat hos Varde Kommune. Jeg troede, jeg skulle passe kommunens pumpestationer ved Var-

de Å, men det viste sig, at kommunen var i færd med at opføre et renseanlæg, som jeg skulle være driftsleder for."

"Jeg havde overhovedet intet kendskab til rensning af spildevand. Men Varde Kommune havde allerede meldt den kommende driftsleder til et 14-dages kursus på Jydsk Teknologisk Institut, som blev grundlaget for foreningens stiftelse og for, at jeg lærte mere og mere."

"Spildevandsfolk var længe uglesete i befolkningen. Vi beskæftigede os jo med noget, der lugtede og var uhumsk. For at ændre branchens image har renseanlæggene gennem årene holdt åbent hus, hvor skoler og foreninger, ja alle og enhver kom på besøg. På den måde blev der skabt en dialog og en mere positiv indstilling i befolkningen."

Bent Christensen var i 26 år foreningens kasserer, og han og hans familie har i årenes løb pakket talrige medlemsblade til forsendelse. For sin mangeårige indsats blev han i 2001 udnævnt til æresmedlem.

"Og tænk, hvordan foreningen er vokset: I begyndelsen kunne vi være i et klasselokale. I dag kan foreningens døgnkursus fylde et helt hotel," slutter han.

Otto Andersen, Odense, foreningens revisor 1984-1998, bestyrelsesmedlem 1998-2008, formand 2006-2008:

"Spildevandsteknisk Forening er en imponerende netværksforening. Gennem alle årene er det lykkedes – via en stiltiende aftale – at sikre, at både Jylland, Fyn, Sjælland og Miljøstyrelsen er repræsenteret i bestyrelsen."

"Det er flot, at foreningen har så stærke bånd til Miljøstyrelsen. Foreningen og sty-



Otto Andersen

relsen er nærmest hinandens forlængede arm.”

“En anden vigtig årsag til foreningens succes har været firmaernes aktive medvirken ved døgnkurser og årsmøder, og ikke mindst som sponsorer.”

“Det solide netværk har været en stor fordel for foreningens døgnkurser. Det er netværket, der er kommet med emnerne til kurserne.”

“Da døgnkurserne flyttede fra Jydsk Teknologisk Institut i Aarhus til Den Kommunale Højskole i Grenaa, skete der en blåstempling. Det blev pludselig nemmere at få de bevilgende myndigheder, kommunerne, til at betale kursusafgiften, når kurset foregik på kommunernes egen skole.”

“Eneste minus ved flytningen fra Aarhus var, at mange medlemmer kom til at savne danserrestauranten Maritza!”

Bevar rammerne

Hvilke råd vil ”de gamle kloakrotter” give nutidens og fremtidens spildevandsfolk?

Ejlif Mikkelsen: ”Fasthold konceptet. Fasthold årsmøder på skiftende renseanlæg, så medlemmerne kan følge med i, hvordan anlæggene udvikler sig. Fasthold døgnkurser, som er en væsentlig faktor, der



Foto: SB, 2011.

Den bramfri dirigent

Svend Erik Lilleøre er en af foreningens revisorer – en post, som han har haft siden 1984. Men det er særligt i rollen som dirigent ved foreningens generalforsamlinger, at medlemmerne har lært Lilleøre at kende som en humoristisk, håndfast og meget bramfri herre. Mange husker, at han under en generalforsamling eftertrykkeligt stoppede en diskussion, der nok var løbet af sporet, med ordene ”Er du dum eller hvad?”

holder medlemmerne opdateret. Fasthold foreningens suverænitét.”

”Fastholdelse er ikke det samme som stagnation. Rammerne skal bevares. De er ideelle. Man kan sagtens putte fremtidens udfordringer ind i de samme rammer.”

Poul B. Heise: ”Lad leve, lad vokse, lad blomstre. Foreningen skal leve videre, vokse og blomstre på sit gamle grundlag.”

”Men der kommer nye spændende udfordringer. Vi skal se grundigt på kvalitet og resurser. Jeg tror fx, at verden får en fosfor-

krise, så det kan blive nødvendigt helt at stoppe udledningen af fosfor og i stedet genvinde den. Slam med fosforindhold bliver en resurse i stedet for et affaldsprodukt. Jeg tror også, at alle renseanlæg vil være udstyret med solceller inden 2020. Det stigende antal oversvømmelser skal vi kunne løse. Der er nok at arbejde med.”

Bent Christensen: ”Giv spildevandsfolk lov! Det fik vi andre. Giv dem råderum til at lave forsøg. Det var ikke altid, det gik godt. Men vi lærte af det.”

Knud Lund Pedersen: ”Hvis vi går ind til sjælen af Spildevandsteknisk Forening, finder vi en pionerånd. Foreningen bygger på begejstring og engagement. Jeg har oplevet en entusiasme uden lige. Ingen kiggede på klokken. Foreningen skal fastholde sin profil og tilpasse sig den nye generation, der måske ikke har helt den samme pionerånd.”



*Øresund led tidligere under stærk forurening og under
øgenavnet Pløresund. Foto: Polfoto, 1963.*

Et ubeskriveligt svineri

Et tilbageblik på 40 år, som revolutionerede dansk spildevandsrensning

Et ubeskriveligt svineri. Sådan betegner Poul Erik Sørensen den danske spildevandssituation anno 1970. Og alligevel forsøger han at beskrive den:

"I København fandtes et mekanisk renseanlæg ved Damhusåen. Anlægget modtog spildevand fra det vestlige København. Men sæberester fra Colgate Palmolive og kemikalier fra diverse virksomheder blev kørt direkte ud i afløbet ved Damhusåen, så skummet stod meterhøjt i det åbne udløb."

"Olie og kemikalieaffald fra København blev brændt af i en lille primitiv brænder, og sort røg drev ud over Kalveboderne. Her blev røgen fra renseanlægget blandet med røg fra Københavns losseplads, der også lå her og altid brændte."

"En stor del af hovedstadens spildevand løb urenset ud i Øresund. På kysten lå der lort, wc-papir, kondomer m.m."

"I resten af landet var det lige så slemt. I købstæder med slagterier blev blod og fjer ledt direkte ud i åerne, fx i Bjerringbro, hvor Gudenåen ofte var blodrød. Hertil kom den usynlige forurening med fosfor, kvælstof, tungmetaller m.m."

"Det er ufatteligt at forestille sig i dag," siger Poul Erik Sørensen. Han var civilingeniør på Vandkvalitetsinstituttet 1972-1981 og chef for Miljøstyrelsens Spildevandskontor 1981-1991 samt besty-

relsesmedlem i Spildevandsteknisk Forening 1982-1992.

Da miljø kom på dagsordenen

Indtil 1960'erne var miljø og forurening en by i Rusland. Først da kom ordene på den politiske dagsorden. Regeringen nedsatte i 1969 et forureningsråd, der skulle udrede status for miljøsituationen. Næste vigtige skridt var, at regeringen i 1971 oprettede Ministeriet for forureningsbekæmpelse, som i 1973 skiftede navn til Miljøministeriet.

Den industrielle udvikling havde gjort de hidtidige miljøbeskyttelsesregler utilstrækkelige. Der fandtes en lovgivning om naturfredning, en vandløbslov samt sundhedsvedtægter, men i 1974 fik miljøet sin egen lovgivning, den første miljøbeskyttelseslov. (1).

Miljøbeskyttelsesloven 1974 påbød alle kommuner at lave spildevandsplaner. En spildevandsplan er en plan for en kommunes håndtering af spildevand, og den må ikke stride mod miljøbeskyttelsesloven og regionplanen.

Loven gav også amterne en ny rolle. De skulle udarbejde såkaldte recipientkvalitetsplaner (planer for vandmiljøets kvalitet) samt overvåge forureningstilstanden i de danske søer og vandløb.

Kampen mod stofferne

De kommunale renseanlæg tog i 1970'erne kampen op med de organiske stoffer. Det lykkedes at forbedre de såkaldte aktiv

slam-reseanlæg. Disse anlæg var opfundet i England i begyndelsen af 1900-tallet. Det aktive slam nedbryder spildevandets organiske stoffer gennem en fødekæde, hvor bakterierne udgør første led. Det første kommunale aktiv slam-anlæg blev taget i brug i Søllerød i 1922. (2).

Aktiv slam-anlæg er mekanisk-biologiske anlæg. De blev i 1970'erne videreudviklet, så de også kunne fjerne kvælstof og fosfor. Sådanne anlæg kaldes mekanisk-biologisk-kemiske anlæg. Aktiv slam-anlæg er i dag stort set det eneste system, der anvendes på de danske renseanlæg. (3).

"De nye politiske krav i 1970'erne fik os spildevandsfolk til at udvikle os," siger Ejolf Mikkelsen, den første formand for Spildevandsteknisk Forening.

"Nu skulle vi fjerne fosfor og kvælstof. Det satte en vældig fart i udviklingen. Vi måtte dygtiggøre os fagligt, og virksomhederne fik travlt med at udvikle nye instrumenter, som vi skulle afprøve."

Søholt Renseanlæg i Silkeborg (opført 1976) var et af de første, som blev bygget til at fjerne fosfor og kvælstof. *"Det var en gigantisk succes,"* siger Poul Erik Sørensen.

"Grænseværdierne for udledning blev i Vandmiljøplanen 1987 fastsat efter Søholts niveau, fordi dette niveau viste sig at være realiserbart."

"Langt de fleste danske renseanlæg er siden bygget efter Søholts standard. Det gælder også det nye renseanlæg i Polens hovedstad, Warszawa. EU's spildevandsdirektiv er i øvrigt præget af dansk tankegang."



Odense Å lignede en mudderpøl, før miljøet kom på dagsordenen. Her optages slamprøver ved Fruens Bøge. Foto: Ditlev Jensen, 1964.

Preben Larsen, driftsleder i Årslev Kommune 1977-1982 og i Nyborg Kommune 1983-2005, tilføjer: *"Renseanlæggene blev bedre til at styre processerne, og laboratorieanalyser blev langt mere præcise. Men mange mindre kommuner var stadig bagefter de større."*

"Havet sletter alle spor"

Mange kommuner fortsatte med lette, billige løsninger. Røg blev fortyndet i luften, og spildevand blev sendt længere til havs. Denne holdning ændrede sig først for alvor med Vandmiljøplanen fra 1987.

At rense de forurenende stoffer fra, var heller ikke problemfrit. Det skabte store mængder spildevandsslam, som pga. giftindhold ikke var velegnet som gødning i landbruget, og som derfor i mange tilfælde måtte afbrændes eller deponeres på lossepladser.

De fleste danske kystbyer fik først moderne renseanlæg flere år, efter at miljøbeskyttelsesloven var indført i 1974.

Nyborg lod således havet opsluge det urensede spildevand helt frem til 1982, da byen byggede sit første mekaniske renseanlæg. Først ti år senere fik Nyborg et biologisk renseanlæg med kvælstoffjernelse, et såkaldt biostyrrelæg.

Kolding er et andet eksempel på en større kystby, der længe benyttede fjord og bælt som spildevandsmodtagere.

En undersøgelse af Lillebælt i 1972 konkluderede, at ”ved udledning i hovedstrømmen er betingelserne ved Kolding Fjords munding lige så gode som ud for Fredericia. Mekanisk rensning af spildevandet må anses for at være tilstrækkelig for at opnå tilfredsstillende hygiejniske forhold, og det har ingen væsentlig betydning, om udledningen foregår nord for, ud for eller syd for fjordmundingen.” (4).

Kolding Kommunes tekniske udvalg besluttede derfor at etablere en udløbsledning til Lillebælt. Den kunne forbedre vandkvaliteten i Kolding Fjord, og bæltet skulle nok klare sig, mente kommunen.

Beslutningen rejste noget af en folkestorm i Kolding. Blandt andre gik miljøorganisationen NOAH kraftigt imod forslaget. Også fra andre sider blev politikerne beskyldt for at vælge den nemme løsning frem for at etablere den nødvendige spildevandsrensning.

Danmarks Naturfredningsforening indbragte sagen for Overlandvæsenskommissionen, men Kolding fik sin tilladelse til den undersøiske bæltledning, som blev taget i brug i 1979.



Aksel Brams, æresmedlem af Spildevandsteknisk Forening, inspicerer miljøforholdene ved Lyngbygård Å i Østjylland. Foto: august 1974.

Kolding indsår først i 1986, at byen burde udbygge sit renseanlæg, så det også kunne rense spildevandet biologisk og fjerne fosfor og kvælstof. Et nyt renseanlæg blev taget i brug i 1992. (5).

Den belastede Gudenå

Også Gudenåens vandkvalitet kom i søgelyset. Vejle Amt, Viborg Amt og Århus Amt samt Miljøstyrelsen finansierede den såkaldte Gudenå-undersøgelse, der stod på fra 1973 til 1975. Formålet var at kortlægge hele vandsystemets forureningstilstand.

Til at forestå undersøgelsen nedsattes et såkaldt Gudenå-udvalg, som ansatte Vandkvalitetsinstituttet til at gennemføre undersøgelserne inden for Gudenåens opland. En rapport konkluderede, at Gudenå-

systemet som helhed var ”hårdt belastet med fosfor og kvælstof, og lokalt kan belastningen være stor med organisk stof”.

”Blandt disse stoffer må fosfor anses for det næringssalt, der først og fremmest bør søges begrænset.” (6).

Civilingeniør Poul B. Heise, Vandkvalitetsinstituttet, skrev i 1977 om forureningssituationen i Danmark:

”I perioden 1970-75 er antallet af renseanlæg, især biologiske, med udledning til vandløb blevet øget således, at procentandelen i dag kan skønnes at være cirka 35 procent og procentandelen for urensset/ukloakeret spildevand cirka 32 procent. Mekanisk rensset spildevand udgør cirka 30 procent og ”andet” cirka 3 procent. For vandløbene har dette generelt medført en bedring ...” (7).



*De døde hummere i Kattegat åbnede
danskernes øjne for forureningen.
Foto: Polfoto, 1986.*

Der var dog stadig lang vej til rent spildevand. Miljøstyrelsen konkluderede i 1984:

”Den massive udbygning af rensningsindsatsen, som har fundet sted især i de sidste 10-15 år, har bevirket et væsentligt fald i belastningen af søer og vandløb. Dette har resulteret i en mærkbart forbedret vandkvalitet mange steder.”

”Imidlertid kan det konstateres, at omkring halvdelen af de rensningsanlæg, der leder til vandløb, bevirker en forøgelse af disses forureningsgrad (...). I mange tilfælde betyder denne påvirkning, at vandløbenes målsætning ikke kan opfyldes.”

”Når et rensningsanlæg påvirker en recipient i et omfang af betydning, kan det dels skyldes, at anlægget ikke er tilstrækkeligt udbygget, og dels at det fungerer for dårligt. På trods af de ret store investeringer på landsplan i rensningsanlæg er der således ingen tvivl om, at der en hel del steder vil være behov for en yderligere udbygning, f.eks. med kvælstof- eller fosforfjernelse. I andre tilfælde vil en bedre og mere effektiv drift kunne bevirke den nødvendige bedring i afløbskvaliteten og dermed i recipienttilstanden.” (...)

”Tekniske forbedringer alene sikrer ikke en god afløbskvalitet og stor driftssikkerhed. Det er også vigtigt, at arbejdet på rensningsanlægget er organiseret hensigtsmæssigt, og at personalet har en tilstrækkelig god uddannelse.” (8).

Kreative driftsledere

Mange virksomheder fulgte nøje udviklingen på spildevandsområdet og tilbød nyt udstyr og instrumenter, der ofte var afprøvet forinden af foreningens medlem-



Lynetten i København er Danmarks største rensesanlæg. Det nuværende anlæg blev indviet i 1980. Kravene i Vandmiljøplanen fra 1987 betød en omfattende udbygning af Lynetten. Foto: 1988.

mer. Spildevandsrensningens pionerer måtte også ty til egne opfindelser.

Preben Larsen, driftsleder på Nyborg Renseanlæg, var med til at udvikle biostyrprocessen. *”Vi byggede et forsøgsanlæg, som viste så gode resultater, at det i 1990 blev besluttet at bygge et sådant anlæg i fuld størrelse. Dette anlæg var det første af sin art i Danmark. Det kan bygges på et meget lille areal i forhold til almindelige anlægstyper.”* (9).

John Pedersen, driftsleder i Odense, opfandt et system med skråtstillede plader, som bremser vandets bevægelse i efterklaringsstankene. Systemet medfører, at det aktive slam bedre kan bundfælde sig. Det lokale vandselskab har endda patent på

systemet, der sælges under navnet Turbo Flocc.

Iltsvind og døde hummere

Kampen for renere vandløb virkede, idet spildevandet mange steder blev rensat for organisk stof. Men der var stadig problemer i søer og fjorde. Og havet, som man troede slettede alle spor, blev i 1980'erne ramt af iltsvind.

Hovedskurken i søer og fjorde er fosfor, der kommer især fra spildevandet. I havet er det kvælstof fra landbrugets gødning, der forurenar.

Det store iltsvind i efteråret 1986 åbnede alles øjne for forureningsproblemerne, især da der blev landet døde jomfruhummere i Gilleleje Havn.



Spildevandscenter Avedøre er et eksempel på et anlæg, der konstant vokser i takt med de øgede miljøkrav. Foto: Per Hammerich 1989.

En undersøgelse samme år viste, at 100 kvadratkilometer havbund ud for Grenaa var påvirket af spildevandsudledninger, endda i et havområde, hvor opblanding og fortynding ansås for at have optimale forhold. Spildevandet fra Grenaaas industrier og fra byens husstande løb urensset ud i Grenaa Å og herfra ud i Kattegat.

”Man kiggede ofte på en økonomisk balance mellem ikke ret meget rensning og

udledning i havet, eller meget rensning og udledning til den nærmeste recipient, som kunne være en sø eller bunden af en fjord. Som regel var det netop udledninger direkte i havet, der var det billigste,” forklarer Palle Schjødtz Hansen, direktør for Vandkvalitetsinstituttet 1972-1984. (10).

Miljøstyrelsen og Århus Amt var enige: Den går ikke længere. Havet kan ganske enkelt ikke klare de store mængder dårligt

renset spildevand. Miljøminister Christian Christensen (KrF) kom på banen: ”Tiden er forpasset til bare at snakke. Fuglene er væk. Fiskene er væk, og der er i øjeblikket et indhug i selve naturen, som omgående skal stoppes, ellers kan vi ikke rette det op igen,” sagde ministeren. (11).

Allerede året efter det store iltsvind vedtog Folketinget den første vandmiljøplan. Udledningen af fosfor fra spildevand skul-

le over fem år mindskes med 80 procent. Kvælstofudledning, også fra landbrugets marker, skulle reduceres med 50 procent.

Kommuner og virksomheder udbyggede deres renseanlæg, så de kunne opfylde de nye krav og rense for fosfor og kvælstof. Fra 1987 til 1995 blev der investeret otte milliarder kroner i udbygning af de kommunale renseanlæg, og de samlede driftsudgifter blev mere end fordoblet. (12).

Ejby Mølle Renseanlæg i Odense indviede i 1989 et nyt biologisk anlæg, som fjerner fosfor og kvælstof. Odense Kommune kunne dermed tre år før fristens udløb overholde den nye vandmiljøplan.

Miljøminister Lone Dybkjær (R) sagde ved indvielsen: "Dette kan danne inspiration for andre kommuner og amter, som kan lære, at det kan betale sig både miljømæssigt og økonomisk at være på forkant med udviklingen." (13).

Opførelsen af det nye biologiske anlæg var en af årsagerne til, at Danfoss i 1990 kårede Odense som årets miljøkommune.

Nu kan man bade i havnen

Også hovedstadens spildevand var i bedring. I 1989 kom den første recipientkvalitetsplan eller vandmiljøplan for Københavns Kommune, Spildevandsplan 88.

Planen beskrev det kommunale kloaksystem og den planlagte udbygning af systemet, herunder af renseanlæggene Lynetten og Damhusåen. Endvidere redegjorde den for en række andre projekter, der skulle forbedre vandkvaliteten i Øresund, Kalvebod Strand samt søer og vandløb i kommunen.

Som et synligt bevis på de anstrengelser, der er gjort i København, åbnede et

havnebad i 2002 ved Islands Brygge midt i Københavns Havn. Flere havnebade er siden kommet til. (14).

"Alle de nye miljøkrav satte fart i udviklingen," fortæller ingeniør Knud Lund Pedersen, der har arbejdet med driftsoptimering af renseanlæg 1991–2011.

"Et vigtigt skub kom i 1996, da der blev indført afgifter på spildevand. Da steg kreativiteten yderligere blandt personalet. Nu gjaldt det for alvor om at rense spildevandet bedst muligt, ikke kun for miljøets skyld, men også for økonomiens. Det var en effektiv gulerod. Det viste sig, at alle renseanlæg kunne optimeres, og driftspersonalet fik en ny udfordring." (15).

Ifølge loven om afgifter på spildevand betales en afgift til statskassen af spildevand, der udledes til søer, vandløb eller havet.

Spildevandsteknisk Forening fulgte op på den nye lov om spildevandsafgift med et døgnkursus, hvor en medarbejder fra Told og Skat var oplægsholder.

Spildevandsteknisk Tidsskrift konstaterede, at "aldrig så snart er en fordyrelse af vort produkt på vej, f.eks. den nye spildevandsafgift, før der søges nye veje til helt eller delvis at undgå fordyrelsen". (16).

Ved at reducere fosforindholdet i det afledte spildevand kunne renseanlæggene begrænse denne nye udgift. For eksempel beviste Viborg Centralrenseanlæg, at man trods udgifter til kemikalier og deponeering af den større slammængde sparede penge ved et mindre udslip.

Det åbne land er bagud

Kommunerne og industrien nåede vandmiljøplanens mål, men landbruget haltede bagefter. Vandmiljøplan II fra 1998 skær-

pede derfor kravene til landmændene. Den nye vandmiljøplan kom efter et kraftigt iltsvind i Mariager Fjord og handlede derfor især om udledningen af kvælstof. Også Vandmiljøplan III fra 2004 handler primært om forurening fra landbruget. (17).

Alt i alt er det danske vandmiljø kraftigt forbedret gennem 40 år. Spildevandet udgør en stadig mindre trussel for miljøet. Ni ud af ti husstande er i dag tilsluttet et renseanlæg.

Poul B. Heise: *"Nu mangler vi kun ejendomme i det åbne land, hvor de stadig lader spildevand sive ned mod grundvandet eller ud i vandløb og søer. Ellers bliver alt spildevand i Danmark renset."* (18).

Kilder

(1) Den Store Danske Encyklopædi, bind 13, side 277. (2) De ferske vandes kulturhistorie i Danmark, side 166. (3) De ferske vandes kulturhistorie i Danmark, side 167. (4) Martin Gubi m.fl.: Teknisk Forvaltning Kolding Kommune 1898-1998. Kolding Stadsarkiv, 1998. (5) Martin Gubi m.fl.: Teknisk Forvaltning Kolding Kommune 1898-1998. Kolding Stadsarkiv, 1998. (6) Gudenåen '75. Resumé af en række undersøgelser udført for Gudenåudvalget 1973-1975. Århus 1976. (7) Diffuse Vannforurensninger. Nordforsk. Miljövårdsekretariatet. Publikation 1977:2, side 21. (8) Kommunale rensningsanlæg. Miljøstyrelsens redegørelse om driftsproblemer i kommunale rensningsanlæg. Miljøministeriet, januar 1984. (9) Interview 2012. (10) Forureningens historie, dr.dk. (11) Forureningens historie, www.dr.dk. (12) Forureningens historie, www.dr.dk. (13) Ejby Mølle – renseanlæg i 100 år, side 24. (14) www.kloakviden.dk. (15) Interview 2012. (16) STT nr. 4, 1996. (17) De ferske vandes kulturhistorie i Danmark, side 169. (18) Interview 2012.



*Illsvind og fiskedød – som her i Aalborg Bugt – truer de danske farvande, men vandmiljøplanerne har begrænset forureningen.
Foto: Scanpix, 2002.*

På skolebænken

Spildevandsfolk bliver aldrig færdige med at uddanne sig

Uddannelse, uddannelse og atter uddannelse. Det er, hvad mange spildevandsfolk nævner som de tre største resultater i foreningens historie.

Det første initiativ til en uddannelse blev taget i 1970. Regeringen havde året før nedsat et forureningsråd, som bl.a. skulle komme med forslag til den fremtidige organisering af forureningsbekæmpelse. Et af rådets underudvalg beskæftigede sig med spildevand.

”Gennem arbejdet i dette underudvalg fik lederen af Industrispildevandsudvalget (fra 1972 videreført som Vandkvalitetsinstituttet), Palle Schjødtz Hansen, ideen til at etablere en uddannelse for renseanlægspassere. Som netop uddannet miljøingeniør blev jeg ansat til at udvikle denne uddannelse,” fortæller Poul B. Heise, mangeårig sekretær i Spildevandsteknisk Forening.

”Sammen med ingeniørerne Torben Schjødt Jensen, Teknologisk Institut, og Niels Jessen (senere afløst af Aksel Brams), Jydsk Teknologisk Institut samt driftsleder Henrik Mikkelsen, Hillerød Centralrenseanlæg, formulerede jeg i efteråret 1970 et oplæg til en fem-ugers efteruddannelse for renseanlægspassere.”

”Forslaget blev forelagt repræsentanter for kommunernes tekniske forvaltninger og renseanlægsgeselskaberne ved et fællesmøde



Et hold spildevandskursister fra Jydsk Teknologisk Institut. Foto: 1978.

i november 1970 på Teknologisk Institut i København. Med et brag blev forslaget skudt ned. Det var for ambitiøst og for langvarigt ifølge alle de ”fine” dommere, så vi blev bedt om at komme med et reduceret oplæg.”

”Jeg vurderer i dag, at vores oplæg var fagligt o.k., men varigheden på fem uger forskrækkede. Vi var for tidligt ude med en egentlig uddannelsestanke.”

”Vi tog fat igen, opstillede et program for et to-ugers-kursus og fik det godkendt af lederne på institutterne. 5. maj 1971 startede det første kursus på Teknologisk Institut i København, fulgt op af næste kursus på Jydsk Teknologisk Institut 23. marts 1972.”

”Jeg underviste på begge kurser - i fagene kloakering og driftsmålinger på renseanlæg,” fortsætter Poul B. Heise. ”Gennem den tætte kontakt og videnuddveksling mellem kursister og lærere stod det hurtigt klart, at der måtte være basis for et dialog- og videnforum for anlægspassere. Bakket op af en lille arbejdsgruppe af anlægspassere tog jeg initiativ til et kontaktgruppemøde på Vandkvalitetsinstituttet, der havde påtaget sig at fungere som sekretariat for etableringen af en eventuel ny forening. Kontaktgruppen bestod af Flemming Hein, Ballerup, Jørgen Prior, Lyngby, Erling Jensen, Hedehusene, Hugo Larsen, Vordingborg, Tage Overgård, Bov, Ejlf Mikkelsen,

Viborg, og mig. Vi indkaldte til en stiftende generalforsamling 27. oktober 1972 på Jydsk Teknologisk Institut, hvor foreningen blev født."

Foreningen har således fra sin fødsel været knyttet til behovet for viden og uddannelse.

Lys forude

En af pionererne, ingeniør Aksel Brams, gjorde i 1977 status: "Siden 1971, da de teknologiske institutter og Vandkvalitetsinstituttet startede uddannelsen af spildevandsoperatører, er der samlet registreret mindst 850 kursister, og det vil igen sige, at mellem 450 og 500 mennesker har været på et eller flere kurser." (1).

En grundigere uddannelse var dog fortsat et ønske både blandt spildevandsfolket og i Miljøstyrelsen.

I en redegørelse om driftsproblemer på renseanlæggene skrev Miljøstyrelsen i 1984: "Uddannelsen af driftspersonale må i dag anses for nødtørftig. Samtidig er det vanskeligt at opstille et egentligt uddannelsesforløb pga. de store forskelle i personalets faglige baggrund og opgaver på rensningsanlæggene."

"Det skal derfor foreslås, at en uddannelse af såvel nyt som allerede ansat personale opbygges af moduler, således at man kan tage de grund- og specialmoduler, der er behov for." (...)

"Det må til slut nævnes, at omkostningerne ved efteruddannelse af driftspersonale er beskedne i forhold til de miljømæssige og økonomiske gevinster, der kan opnås ved at have et veluddannet personale." (2).

Der var lys forude. Miljøminister Christian Christensen (KrF) sagde i 1987: "Uddannelse i drift af renseanlæg bør intensiveres. (...) Det nuværende kursusudbud (er) ret nødtørftigt i forhold til de færdigheder, driftspersonalet ved rensningsanlæg bør have, og en egentlig systematisk uddannelse eksisterer ikke." (3).

Ministeren fortsatte: "I debatten er det i den seneste tid ofte blevet fremført, at personalet på rensningsanlæg skulle være ukvalificeret og bestå af 'fejlmænd' eller 'vejlmænd'."

"Miljøstyrelsen vil gerne påpege, at dette er fejlagtigt. Den normale driftsleder af byernes rensningsanlæg er en maskinmester, der er gået i land efter nogle år i handelsflåden. Hans maskinviden og elektriske viden er siden blevet udvidet med kurser i rensningsteknik på de teknologiske institutter. Det er Miljøstyrelsens indtryk, at denne gruppe er velkvalificeret og varetager sit ofte vanskelige job med stor entusiasme. Det øvrige personale på anlæggene består normalt af faglærte (maskinarbejdere, tømrere, elektrikere) og ufaglærte. Også disse grupper har i stort omfang deltaget i kurserne på Jydsk Teknologisk." (...)

"Når uddannelse alligevel er en meget vigtig faktor, skyldes det, at anlæggene i de kommende år skal udbygges til kvælstof- og fosforfjernelse, der er komplicerede processer, som forudsætter kemisk og biologisk indsigt. Dette vil kræve en betydelig efteruddannelse af det allerede ansatte personale. For at den satsning, der lægges i øget rensning i de kommende år, skal lykkes, er det herudover vigtigt, at der uddannes mere personale til følgende

opgaver: projektering af rensningsanlæg, igangsættelse af rensningsanlæg, drift af rensningsanlæg. Det vil sige uddannelse af både ingeniører, teknikere, faglærte og ufaglærte," sagde Christian Christensen.

Formanden for Spildevandsteknisk Forening, Ejolf Mikkelsen, roste ministeren: "Denne udmærkede besvarelse falder meget godt sammen med Spildevandsteknisk Forenings holdning til uddannelsesspørgsmålet, og fra forskellige sider er man da også i færd med at planlægge nyuddannelse og efteruddannelseskurser." (4).

Døgnfluen i Odder

Den Kommunale Højskole i Grenaa planlagde at oprette nye kurser, hvoraf nogle skulle foregå på et helt nyt center i Odder. Idemanden til det nye center var Ole Hansen, driftsleder på Odder Renseanlæg.

Han havde overbevist Odder Byråd om det fornuftige i at oprette "en samlet institution, hvis aktiviteter har tilknytning til enhver form for vandbehandling med tilhørende genanvendelse af alle former for energi og restprodukter". (5).

Ved byens renseanlæg ville Odder Kommune opføre et center, der skulle tilbyde en driftslederuddannelse med vægt på ledelse, kemi, maskinteknik, udstyr, planlægning, edb-styring/procesregulering og kontrol.

Projektleder, ingeniør Knud Lund Pedersen skrev i 1986 om det planlagte center i Odder:

"Adskillige undersøgelser har efterhånden vist, at det står skidt til med overholdelsen af kravværdierne til vore renseanlæg. Trods investeringer i milliardklassen



Rejsegilde på DanVand Centret i Odder. Foto: 1987.

har resultatet i form af en stabil og acceptabel afløbskvalitet ikke i alle tilfælde vist sig, og en af årsagerne er erkendt af såvel driftpersonalet ved renseanlæggene som af Miljøstyrelsen: Der mangler en egentlig struktureret uddannelse af driftpersonale ved renseanlæg.”

”Med andre ord er der ikke samtidig med investering i indførelse af nye avancerede renseprocesser investeret tilsvarende i en uddannelse af det personale, der skal styre processerne – og det må siges at være lidt af et paradoks.” (6).

Uddannelsescentret blev indviet 14. august 1987 og fik navnet DanVand Centret. Adressen var i første omgang et tidligere mejeri, der var blevet ombygget til Kursuscenter Åholm. Tre år senere indviede miljøminister Lone Dybkjær (R) DanVand Centrets nye bygning.

Spildevandsteknisk Forening anbefalede varmt sine medlemmer at deltage i centrets kurser, men forholdt sig stadig kritisk til det samlede uddannelsesbillede. Formanden Ejolf Mikkelsen skrev i 1989:

”Der hersker p.t. et syndigt rod i planlægningen og afviklingen af uddannelse for personale på renseanlæg. Roderiet har aldrig været større end nu, hvor vi ser kursusudbud fra Undervisningsministeriet gennem de tekniske skoler og Arbejdsministeriet gennem Specialarbejderskolerne, foruden de kursustilbud, der gennem mange år har eksisteret.”

”Det er ikke Spildevandsteknisk Forenings ønske, at det skal gå sådan, og derfor er der grund til, at vi nu gør en ekstra indsats for at få tilvejebragt en formaliseret uddannelse.”

”Vi mangler uddannelse til at imødekomme de rensekrav, der nu stilles til anlæggene. Derfor ønsker vi en modulopbygget uddannelsespakke, hvorfra vi hver især kan udvælge det eller de kursusmoduler, som vi mangler. Samtidig med dette ønsker vi en egentlig formaliseret kompetencegivende uddannelse for de nye driftsoperatører, der tilføres renseanlæggene i forbindelse med udbygningerne og

for de nye driftsledere, der tiltræder ved generationsskifte.” (7).

DanVand Centret udbød fra begyndelsen en række korte kurser, men i oktober 1989 startede centret den første grunduddannelse af driftsoperatører. Uddannelsen bestod af fire perioder á to ugers varighed. Den blev kaldt ”den første af sin art i Danmark, der giver håndværkere og specialarbejdere på renseanlæggene en systematisk indføring i alle aspekter af spildevandsrensning”. (8).

Sekretariatschef S. Mortensen, Brancheudvalget for Bygge og Anlæg, beskylde imidlertid DanVand Centret for ”oversmart og ikke helt sandfærdig salgsmetodik” (9). Han understregede, at de første kurser for specialarbejdere på renseanlæg blev udviklet af Brancheudvalget. ”De tilbud, der gives gennem AMU-systemet (Thisted, Århus, Næstved og København), består af et tre-ugers grundkursus, der kan overbygges med tre en-uges kurser i henholdsvis slambehandling og driftsteknik i forbindelse med biologiske og kemiske anlæg,” skrev han i medlemsbladet. (10).

DanVand Centret fik kun få års levetid. Allerede i 1991 måtte Ejolf Mikkelsen, formanden for Spildevandsteknisk Forening, holde ”ligtale” på foreningens generalforsamling:

”DanVand Centret i Odder forbyggede sig efter min mening. Det kunne ikke skabe den omsætning, der var nødvendig for at forrente, afdrage og drive sådan et stort center. Vi havde ellers sat vores lid til, at der nu var etableret en institution, som kunne klare den fornødne efteruddannelse,” sagde han. (11).



"Forsøgskaniner" er til eksamen på prøvemodulet til den første obligatoriske driftslederuddannelse. Foto: august 1993.

Ferskvandscentret

En afløser stod klar. Prins Joachim klippe-
de i september 1991 snoren over og ind-
viede Ferskvandscentrets hovedbygning,
et tidligere tuberkulosesanatorium i Sil-
keborg. Den traditionelle røde snor var i
øvrigt udskiftet med en blå, vandets farve.

Silkeborg Kommune havde skænket
området med de gamle bygninger til den
selvejende institution Ferskvandscentret,
som oprettede bl.a. en kursusafdeling med
undervisningslokaler, grupperum, mø-
desal, laboratorium og 32 enkeltværelser
med bad. (12).

Ferskvandscentret viste sig at være le-
vedygtigt og kalder sig i dag Danmarks
største udbyder af kurser og temadage for
miljømedarbejdere i kommuner og andre
offentlige myndigheder, i forsyningsvirk-
somheder, hos rådgivere og i industrien.



*Ferskvandscentret i Silkeborg udbyder kurser og temadage for miljømedarbejdere.
Foto: 2006.*

Hvem er den anden?

"Da driftslederuddannelsen blev oprettet i
1993, var vi ti forsøgskaniner, der skulle til
eksamen i noget, som vi havde arbejdet
med i ti år," fortæller Bent Christensen, man-
geårig kasserer i foreningen.

"Der har aldrig før eller siden været så
stor tavshed blandt spildevandsfolk, som
da eksaminatoren kom ud til os efter ek-
samen." "Alle har bestået," sagde han. Og
forsøgskaninerne åndede lettet op. "Og to
har udmærket sig," tilføjede eksaminatoren,
hvorpå en af eksaminanderne, STF's for-
mand Ejlif Mikkelsen, selvsikkert udbød:
"Hvem er den anden?"



Et hold nyuddannede spildevandsanalytikere fra Aarhus tekniske Skole. Foto: SB, 2003.

En "rigtig" uddannelse

1992 var en uddannelsesmæssig milepæl. Dette år blev Miljøstyrelsen og Kommunernes Landsforening enige om en bekendtgørelse, der banede vej for den første "rigtige" uddannelse af personale på renseanlæg. Endda med afsluttende prøve og eksamensbevis.

"Det er noget nyt, at vi nu skal have vore kvalifikationer dokumenteret. Jeg vil hilse bekendtgørelsen velkommen," skrev foreningens formand, Ejlf Mikkelsen. (13).

Driftsledere med mere end 10 års anciennitet kan dog fritages for at aflægge prøve.

"Sammen med foreningens eget uddannelsesudvalg vil jeg anbefale alle driftsledere, uanset om de kan fritages for at gå til prøve, at deltage i de tre moduler for

en nyttig genopfriskning af tidligere erhvervede kundskaber," tilføjede Ejlf Mikkelsen.

"Foreningens uddannelsesudvalg har i samarbejde med Ferskvandscentret, Miljøstyrelsen, Kommunalteknisk Chefforening og Amtsrådsforeningen udført et stort arbejde med at få disse kursusmoduler etableret."

Undervisning og prøve blev henlagt til Den Kommunale Højskole i Grenaa.

Bekendtgørelsen fastslog, at folk, der efter 1. januar 1993 får arbejde på et renseanlæg, senest et halvt år efter deres ansættelse skal melde sig til uddannelsen.

Den nye uddannelse blev en stor succes. Ingeniør Bent Jørgensen, Miljøstyrelsen, var ovenud tilfreds med de første års erfaringer.

"På baggrund af at spildevandsfolket er en utroligt uhomogen flok, har kurserne fungeret fantastisk godt," vurderede han. (14).

"Nogle af kursisterne har næsten ingen faglig uddannelse, mens andre er teknisk godt skolede. Så på forhånd kunne man frygte, at det ville være en meget vanskelig opgave at sammensætte en uddannelse, der ville være relevant for alle parter. Men betænelighederne viste sig at være ubegrundede. Opgaverne var overraskende godt besvaret. Og kursisterne var overraskende gode til at formulere sig på skrift."

Bent Jørgensen konstaterede, at "standen af spildevandsrensere nu er ved at komme til ære og værdighed".

Også foreningens laboranter og miljøteknikere, den såkaldte "slamflok", ønskede mere uddannelse. Laborant Else Holm, Skive, var drivkraften, da en modulopbygget efteruddannelse til spildevandsanalytikere i 2000 opstod på Aarhus tekniske Skole. Efter få år havde alle laboranter på renseanlæg gennemført uddannelsen. Derfor forsvandt grundlaget for at udbyde den.

Et syvtal

I dag ser paletten af uddannelser således ud:

Efteruddannelsen til driftsleder består af tre moduler á tre dage. Fagene er myndighed, teknik og ledelse. Undervisningen foregår på Center for Offentlig Kompetenceudvikling i Grenaa og afsluttes med en eksamen.

Ferskvandscentret i Silkeborg udbyder kortere kurser og temadage samt en spildevandsoperatøruddannelse.



Efteruddannelsen til driftsleder foregår på Center for Offentlig Kompetenceudvikling i Grenaa. Her ses kursisterne fra 2007, før de fik overrakt deres uddannelsesbeviser i By- og Landskabsstyrelsen i januar 2008. Foto: SB, 2008.

Dansk Vand- og Spildevandsforening (DANVA) udbyder kurser i Vandhuset i Skanderborg.

Landets tekniske skoler tilbyder diverse spildevandsrelaterede kurser.

Spildevandsteknisk Forenings uddannelsesudvalg er i løbende kontakt med udbyderne. Foreningen har tre repræsentanter placeret i uddannelsesudvalget på den selvejende institution Ferskvandscen-tret samt en repræsentant i DANVA's uddannelsesudvalg.

"Vi mødes med udbyderne, snakker om deres kursusprogrammer og kommer med forslag til indholdet," siger Karin Refsgaard fra uddannelsesudvalget. (15). Hun un-

derviser selv jævnligt på Ferskvandscen-tret.

- Hvilken karakter vil du give det samlede uddannelsesudbud på spildevandsområdet?

"Der findes mange gode kurser, men man kan altid forny sig og forbedre sig. Kursus-udbuddet er ikke til topkarakter, men det ligger over middel, så jeg vil give et syvtal efter den nye karakterskala," svarer hun.

"Medarbejdere på renseanlæg er generelt bedre uddannede i dag end tidligere. Mange er ingeniører, laboranter, miljøteknikere, biokemikere eller maskinmestre og har suppleret deres uddannelse med lederkurser og spildevandsfaglige kurser."

De bløde værdier

Karin Refsgaard er selv uddannet laborant og kemotekniker og i færd med en lederuddannelse. Hun er til daglig teamleder hos Kolding Spildevand A/S.

"Ledelse er vigtig i dag," siger hun. "Tidligere handlede medarbejdere efter ordre. I dag gælder det om at motivere og rådgive sine medarbejdere."

"I det hele taget er bløde værdier kommet mere i fokus. Medarbejdernes arbejdsliv og øvrige liv skal hænge sammen, og som leder skal man kunne lægge skulder til, hvis en medarbejder har behov for hjælp, også på det personlige plan. Disse kompetencer skal også afspejle sig i kursustilbuddene."

- Hvordan ser fremtidens kursustilbud ud?

"Uddannelse og efteruddannelse vil være i evig forandring. Som samfundet rykker sig, vil der hele tiden opstå nye kursusbehov, både fagligt og inden for det ledelsesmæssige og de bløde værdier."

"Renseanlæg som energiproducerende anlæg er fx et nyt tilbud. Noget andet, der rører sig, er certificering af anlæg. Jeg tror, det vil komme som et lovkrav, at anlæggene skal certificeres inden for områder som miljø, arbejdsmiljø og sikkerhed. Det kommer også til at påvirke kursusprogrammerne."

Døgnkurset, en klassiker

Foreningens døgnkursus er en institution, der er lige så gammel som foreningen selv. Kursusstedet er skiftet et par gange, men formen er næsten uændret: Flere hundrede spildevandsfolk mødes en fredag-lørdag til faglige oplæg i plenum og til socialt samvær. Døgnkurset planlægges hvert år i august af bestyrelsen og lokal-



Ole Poulsen, redaktør af Spildevandsteknisk Tidsskrift, blæser til samling under et døgnkursus i 1986.



Det årlige døgnkursus flyttede i 2010 til Hotel Comwell i Kolding. Til højre foreningens formand, Jacob Andersen. Foto: SB, 2011.

foreningerne. I 2011 samlede døgnkurset 321 deltagere.

”Døgnkurserne er kommet for at blive. De har altid været en succes. Her hører vi om sidste nyt i branchen. Her lærer vi af hinandens efterfaringer. Og her lærer spildevandsfolk fra hele landet hinanden at kende.”

”Men døgnkursets form og indhold skal også hele tiden være til debat. Måske er tiden snart inde til en fornyelse,” slutter Karin Refsgaard.

Kilder

- (1) STT nr. 1, 1977. (2) Kommunale rensningsanlæg. Miljøstyrelsens redegørelse om driftsproblemer i kommunale rensningsanlæg. Miljøministeriet, januar 1984. (3) STT nr. 1, 1987. (4) STT nr. 1, 1987. (5) STT nr. 4, nov. 1986. (6) STT nr. 4, nov. 1986. (7) STT nr. 1, 1989. (8) STT nr. 1, 1989. (9) STT nr. 2, 1989. (10) STT nr. 2, 1989. (11) STT nr. 3, 1991. (12) STT nr. 4, 1991. (13) STT nr. 3, 1992. (14) STT nr. 4, 1994. (15) Interview 2012.



Industrigruppen udveksler erfaringer under en besøgsdag hos De Danske Gærfabrikker i Grenaa. Foto: SB, 2010.

Foreningens unger

Lokalgrupperne, Slamflokken og Industrigruppen er alle skabt af spildevandsmedarbejdere

Spildevandsfolk flyver også i mindre flokke. Helt tilbage i 1981 dannede fynboerne deres egen forening, "Sammenslutningen af Anlægspassere i Fyns Amt" (SAFA), som blev den første af en stribe lokale foreninger landet over.

En af grundlæggerne, Preben Larsen, Nyborg, fortæller:

"Den lokale forening har betydet meget for vores erfaringsudveksling. Det er nemt at mødes inden for et lille område. Langt de fleste fynske kommuner var repræsenteret

på vores første møde i 1981. Nogle kommuner var lidt skeptiske i starten, fordi de troede, det var en ny fagforening. Men det varede ikke længe, før alle var med." (1).

"Da vi begyndte, var vi lidt i tvivl om, hvorvidt vi ville gå Spildevandsteknisk Forening i bedene, men der har ingen problemer været i så henseende. Jeg synes, det er vigtigt, at der sker så meget som muligt decentralt på vort felt." (2).

"De første to år lagde vi alle vores møder om lørdagen som en fritidssysel uden for arbejdstiden, for at alle kunne deltage. Men efterhånden syntes kommunerne også, at en amtsforening var en god ide, så medarbejderne fik lov til at deltage i møder på hverdage. Vi fik lov at bruge tre halve dage om året på arrangementer," husker Preben Larsen.

Han udtalte i 1991 ved gruppens 10-års jubilæum: "Alle emner kan tages op. Det kan måske handle om en mere effektiv styring af vore anlæg. Om en ny maskine, som en driftsleder har fundet fiduser ved. Eller tips om reparationer."

"Det er ikke særlig formelt, men der er ingen tvivl om, at folk kommer for at få ny viden og nye impulser med hjem. Det er styrken ved sådan en klub." (3).

Preben Larsen sagde ved samme lejlighed, at en forening som SAFA kan spare kommunerne og dermed samfundet for mange penge. "Atmosfæren i sammenslutningen er først og fremmest med til at gøre glæden ved arbejdet større. Og jo mere engagerede medarbejdere du har, jo

"Det er vigtigt, at der sker så meget som muligt decentralt," siger Preben Larsen, medstifter af lokalforeningen på Fyn.

Foto: SB, 2002.





Slamflokken er en gruppe af laboranter og teknikere, og her er kvinder i flertal. Foto: SB, 2010.

større er chancerne for en effektiv rensning.”

Landet rundt

Hvordan ideen spredte sig til langt de fleste amter, fremgår af en liste fra 1998 over lokale foreninger af spildevandsfolk. Listen så således ud:

Nordjyllands Amt, Viborg Amt, Ringkøbing Amt, Århus Amt Nord, Århus

Amt Syd, Vejle Amt, Ribe Amt, Sønderjyllands Amt, Fyns Amt, Vestsjællands Amt, Frederiksborg Amt, Roskilde Amt, Storstrøms Amt, Bornholms Amt.

Bent Christensen var med til at danne lokalgruppen i Ribe Amt. Han siger: ”En af fordelene ved en lokal gruppe var, at alle i det pågældende område deltog. Til STF’s landsdækkende arrangementer kom der

færre medarbejdere af sted fra hvert område.” (4).

Ejlif Mikkelsen, STF’s tidligere formand: ”Selve foreningen har gennem alle årene nydt godt af de lokale grupper. Hvis vi følte os tomme for ideer, kunne vi bruge disse grupper til at få input.” (5).

I dag findes følgende lokalforeninger: Nordjylland (Vendsyssels Spildevandsforening), Viborg-området, Gamle År-

hus Amt (RAERFAU - RenseAnlægER-FAringsUdveksling), Gamle Vejle Amt, Gamle Ribe Amt, Sydøstlige Sønderjylland (Sammenslutningen af Sønderjyske Spildemænd), Fyn (SAFA), Nordsjælland (Spildevandsforeningen Øst) og Gamle Storstrøms Amt.

Laboranternes klub

En anden undergruppe, Slamflokken, knytter sig til en særlig faggruppe, nemlig laboranter og miljøteknikere, der i øvrigt fortrinsvis er kvinder.

Den definerer sit formål således: ”Slamflokken er en brancheklub under Spildevandsteknisk Forening, hvor alle medlemmer er tilknyttet det daglige analysearbejde på spildevandsanlæg. Formålet er at udveksle erfaringer og lære nyt om netop de ting, der rører sig inden for vores område.”

Det første møde foregik 14. marts 1991 på Teknologisk Institut i Aarhus, dagen før døgnkurset i Spildevandsteknisk Forening. Det stiftende møde fandt sted i Slagelse 7. november samme år.

Ungen blev døbt ”Slamflokken” på et møde på Ferskvandscentret i Silkeborg juni 1992.

To år senere tog laboratoriefolk fra Sydjylland og Fyn initiativ til at danne en regional ”slamflok”.

”Mange sukker efter en tættere kontakt til kollegaer for i højere grad at have nogen at udveksle erfaringer med. Det er rart at kende nogen så godt, at man kan ringe og søge råd og vejledning, når man står over for nye opgaver, som man ikke helt er dus med,” skrev Susanne Brandt fra Haderslev (6).

I dag findes der fire selvbestaltede regionale afdelinger af Slamflokken: Sjælland (Turboflokken), Sydjylland & Fyn, Midtjylland og Nordjylland.

Slamflokken mødtes de første mange år til årlige endagsmøder; fra 2006 blev det til årlige møder over to dage, også kaldet Slamflokkenes Døgn.

Flokken valgte i 1995 Kirsten Jørgensen fra Spildevandscenter Avedøre som kontaktperson over for Spildevandsteknisk Forenings bestyrelse. Lotte Larsen fra Bjergmarken Renseanlæg (i dag Roskilde Forsyning) afløste hende i 2006.

Slamflokken var initiativtager til en ny efteruddannelse til spildevandsanalytiker. Ideen opstod i 1998, og i august 2000 startede det første hold i Aarhus. Deltagerne på Hold 1 mødes i øvrigt fortsat til jævnlig ”weekend-kvindesnak”.

Medlemmer af Slamflokken har tre gange modtaget Vandmiljøprisen. Det drejer sig om Susanne Brandt (1998), Else Holm (2001) og Kirsten Jørgensen (2005).

Ideen kom fra Kemira

Produktchef Anna-Marie Bøgh fra virksomheden Kemira Water Danmark A/S har været med i Slamflokken gennem alle årene. Det var hende, der indkaldte til gruppens første møde i 1991.

”Via mit arbejde besøger jeg renseanlæg, og i Randers spurgte driftslederen mig om, hvilke renseanlæg der havde laboranter ansat. I Randers stod de nemlig lige for at skulle ansætte en laborant, og det ville være fint med noget sparring for vedkommende. Det mundede ud i det første møde på Teknologisk Institut,” fortæller Anna-Marie Bøgh.



Kirsten Jørgensen (til venstre) blev i 2006 afløst af Lotte Larsen (til højre) som ”førstekvinde” for Slamflokken. Foto: SB, 2006.

Om Slamflokkenes resultater konkluderer hun: ”Det bedste er, at vi har opbygget et netværk, hvor vi kan mødes fagligt, og hvor vi kan have socialt samvær.”

Kemira Water sælger bl.a. kemikalier til at fjerne fosfor fra spildevandet.

”Gennem Slamflokken får jeg et tæt forhold til kunderne. Ikke kun et kommercielt forhold, men et forhold, hvor jeg også fungerer som en slags konsulent for renseanlæggene. På Slamflokkenes møder hører jeg om, hvad der går godt, og hvad der går skidt ude på renseanlæggene. Jeg får altid noget med hjem.”

- Hvorfor er de fleste driftsledere mænd, mens de fleste i Slamflokken er kvinder?

”Driftsledere rekrutteres typisk blandt mandefag som maskinmester, elektriker

og smed. Laborant er mere et kvindejob. Det skyldes nok, at vi kvinder er bedst til at følge forskrifterne og være tro mod systemerne,” lyder det med et smil fra Anna-Marie Bøgh. (7).

Som tak for hendes initiativ har Slamflokken givet Anna-Marie Bøgh særstatus, idet hun er den eneste firmarepræsentant på gruppens adresseliste. Slamflokken er ellers forbeholdt medarbejdere fra renseanlæg.

De private spildevandsfolk

Medarbejdere på private industrirenseanlæg har ligeledes dannet deres egen undergruppe. Spildevandsteknisk Forening indkaldte til et ”industrinetværksmøde” 27. januar 2000 i Middelfart.

”Formålet med mødet – ud over faglig opdatering på udvalgte emner – var at undersøge, om der var et ønske og en vilje til, inden for foreningens rammer, at lave et netværk for de personer, der er beskæftiget med rensning af industriens spildevand ...” (8).

Formand for STF’s uddannelsesudvalg Gunnar Clausen oplyste, at der var udsendt 100 indbydelser, og at 59 personer var til stede.

Svaret var et klart ja, da deltagerne nåede frem til mødets sidste punkt: Skal vi oprette et industrinetværk?

Industrigruppen har siden 2001 holdt årlige temadage på Ledernes Konferencenter i Odense. Her mødes spildevandsfolk fra virksomheder som Cheminova, Novozymes, Dalum Papir, CP Kelco, Arla Foods og mange andre.



Produktchef Anna-Marie Bøgh indkaldte til det første møde, der førte til stiftelsen af Slamflokken. Som tak modtog hun en glasskål ved gruppens 20-års jubilæum i 2011. Foto: SB, 2011.

Driftschef Esper Balling, Vandrens Stignæs Industripark A/S, har været med fra starten.

”Vi har opbygget et godt professionelt netværk, hvor vi fokuserer på aktuelle problemstillinger, så vi kan løse dagligdagens opgaver,” siger han. ”Rådgivere og leverandører giver hinanden ideer og inspiration.”

”Vi holder også besøgsdage, hvor medarbejdere fra virksomhederne besøger hinanden og udveksler erfaringer på kryds og tværs.”

”Selv om virksomhederne er forskellige, er der mange ligheder, når det gælder spildevand. Vi har alle biologiske renseanlæg. Vi har de samme udfordringer med de samme typer af kemikalier og tilsætningsstof-

fer. Og vi har alle samme mål: at optimere driften og at sikre, at fabrikkerne kan køre problemfrit. Derfor er det vigtigt, at vi taler med naboerne og lærer af hinanden.” (9).

Kilder

- (1) Interview 2012. (2) STT nr. 3, 1991.
- (3) STT nr. 3, 1991. (4) Interview 2012.
- (5) Interview 2012. (6) STT nr. 4, 1993.
- (7) Interview 2012. (8) STT nr. 1, 2000.
- (9) Interview 2012.

En moderne leder

Mads Leth tilhører en ny generation af spildevandsledere. Han er uddannet cand.scient. og bruger mere tid på ledelse end på at være anlægspasser.

Hver morgen klokken otte kører Mads Leth ind gennem porten til "Lortenborg" i Odense og tænder sin pc i det gamle møllehus, som er kontorbygning for byens centrale rensesanlæg.

Mads tilhører den nye generation af anlægspassere. Eller som titlen er i dag: afdelingsleder for rensning af spildevand.

"Anlægget passer stort set sig selv. Så i dag er man mere leder og overvåger, end man er passer," siger han over en kop kaffe på kontoret, hvor pc'en og mobiltelefonen er de vigtigste arbejdsredskaber.

"Lortenborg" er et gammelt øgenavn for Ejby Mølle Renselanlæg i Odense. I moderne centraliseringstider er Mads desuden chef for 12 andre anlæg i Vandcenter Syd. Han leder i alt 35 medarbejdere.

Han er uddannet cand.scient. i biokemi og kemi og valgte efter otte år som chef på en tobaksfabrik at skifte til andre lugte.

"Måske et atypisk valg, både for mig og for min arbejdsgiver. Jeg fandt stillingen spændende og fuld af personlige udfordringer. Den indeholder en passende blanding af ledelse og praktiske opgaver."



En pc er nutidens vigtigste arbejdsredskab for Mads Leth og andre spildevandsledere. Foto: AWB, 2012.

Den ændrede lederrolle

"Den traditionelle driftslederrolle forsvinder," forudser Mads. "Mine forgængere passede maskinerne, tog laboratorieprøver, slog græs og udførte alt muligt andet praktisk arbejde. I dag skal man være både tekniker, økonom og først og fremmest have ledelseskompentence for at udfylde jobbet."

"Lederjob på renselanlæg bliver mere og mere akademiserede. Der er stadig brug for maskinmestre, men det bliver nok snarere på detailniveau inden for den praktiske drift," mener han.

Den ændrede lederrolle har medført en anden ejerskabsfølelse til et renselanlæg. "Mine forgængere sagde 'mit anlæg'. I dag siger vi 'vores anlæg'."

"Ændringen skyldes også, at mange små anlæg er lukket. I dag er anlæggene så store

og komplekse, at én mand ikke kan passe det hele."

Nattevagten sidder hjemme

Også teknologisk blæser der nye vinde på et renselanlæg. Ved siden af kontoret står stadig en 11 meter lang overvågningstavle, hvor 100 lamper sladrer, hvis der er noget galt med vandets pH-værdi, iltindhold eller ammoniakindhold, eller hvis der er opstået mekaniske problemer. Men i dag bruges tavlen mest som "museumsgenstand" under rundvisninger.

Med den moderne teknologi kan man fjernovervåge et renselanlæg. En nattevagt kan sidde hjemme med sin iPhone og registrere, om der er fejl på anlægget.



Mads Leth inspicerer Ejby Mølle Renseanlæg. Foto: AWB, 2012.

Møder og møder

Mads Leths kalender er fyldt med møde-aftaler.

”Jeg går til ledermøder, til sikkerhedsmøder, til procesmøder og til projektmøder. Der er møder hver eneste dag og tit flere om dagen.”

”Et renseanlæg har andre udfordringer i dag end for 40 år siden. Energibesparelse, arbejdsmiljø og centralisering af drift er nogle af nutidens nøgleord.”

”Økonomi fylder mere og mere. Vi bevæger os mod nye tider pga. den såkaldte prisloftstyring. Vandsektorloven kræver, at alle renseanlæg skal drives lige så billigt som det billigste. Vi sparer alle steder, hvor vi kan spare, blandt andet gennem centralisering.”

”Jeg sørger dog for også at komme ud i ”det virkelige liv” og besøger de andre anlæg

mindst én gang om ugen. Det er svært at være en god leder, hvis man ikke kan snakke med om de praktiske emner. En af mine vigtigste opgaver er at skabe samarbejde på tværs af anlæggene og bryde skel ned.”

Myter om renseanlæg

- Hvad siger andre til, at du arbejder på en ”lortefabrik”?

”Der findes mange myter om renseanlæg, og jeg oplever en høj grad af uvidenhed, fx om lugten. Ingen står i dag i lort til knæene på et renseanlæg.”

”Jeg afliver ret hurtigt myterne ved at fortælle, hvad vi gør for miljøet. Og så bliver folk positivt overraskede.”

Helt lugtfrit er anlægget dog ikke. Men man skal tæt på tankene, for at lugten generer. ”Vi gør alt, for at naboerne kan leve



Så rent er spildevandet. Foto: AWB, 2012.

uden gener. Og hvis der er gener, fx i forbindelse med en ombygning, sender vi breve til alle naboer,” fortæller Mads.

Kolber og kalenderpiger

Han tager en runde på anlægget og får en snak med en truckfører.

”Alt er automatiseret i dag, så her er ret mennesketomt,” siger Mads.

I laboratoriet sidder en operatør sammen med reagensglas, kolber og kalenderpiger og mindes gamle alenlange papirstatistikker, mens han forklarer om moderne online-målinger i bassinerne.

”Alt blev arkiveret i papirform. Gad vide, om nogen nogensinde kiggede på de mange statistikker,” spørger Mads retorisk.

Ejby Mølle beskæftiger 15 medarbejdere, heraf fire kvinder ud over dem på fo-

tografierne. Desuden er tre smede og tre elektrikere tilknyttet anlægget.

Gebisser og telefoner

Gamle anekdoter om gebisser og andet hittegods lever stadig blandt medarbejderne.

”Det er dog ikke gebisser, folk taber i toiletterne længere. I dag er det mobiltelefoner,” griner Mads Leth.

”Fire-fem gange om året får vi opringer fra folk, der har tabt telefonen ud af skjortelommen, mens de var på toilettet. Der kommer også forespørgsler om smykker og andre værdigenstande.”

”I dag kører spildevandet i lukkede systemer, så det er yderst sjældent, vi kan hjælpe dem, der ringer. Jeg plejer at svare, at folk gerne må komme herud og lede.”

”En dag fandt vi dog en halv 100-krone-seddel og en halv 200-kroneseddel. De var desværre så medtagne, at vi ikke kunne veksle dem i banken.”

Historien om varanen er en klassiker på Ejby Mølle. For nogle år siden fandt medarbejderne en død varan på en meter. Ejeren var blevet træt af dyret og havde smidt varanen i kloakken.

Fremtidens krav

- Hvad byder fremtiden på?

”Spildevand vil i højere grad blive betragtet som en resurse, der kan medvirke til energibesparelse. Fosfor er således et stof, der kan blive en mangelvare i landbruget, og som derfor bør genbruges fuldt ud. Det samme gælder kvælstof, der indgår i almindelig gødning.”

”Jeg tror, at miljøfremmede stoffer vil få større opmærksomhed. I dag er det udledte



Mads Leth får en faglig snak med operatør Just Conradsen i renseanlæggets laboratorium. Foto: AWB, 2012.

spildevand rent efter de kriterier, der gælder for renhed. Det vil sige, at det er renset for kvælstof, fosfor og kulstof. Men det er ikke renset for bakterier og for miljøfremmede stoffer, fx fra sygehusenes vaskerier og toiletter.”

”Vi vil blive mødt med krav om at fjerne flere og flere stoffer fra spildevandet. Teknologien findes, men den er dyr. Så det bliver en udfordring både at spare og at investere i ny teknologi.”

”Det er muligt at filtrere kolibakterier væk. Man kan også fjerne dem kemisk som i Singapore, hvor de sælger renset vand som drikkevand.”

”Slam er ligeledes et emne, der vil fylde meget i fremtiden. Vi kører i dag slam ud på landbrugsjorden, og vi afbrænder eller deponerer den del af slammet, som inde-

holder for meget tungmetal. Landmændene er glade for det, og det er en billig løsning. Men spørgsmålet er, om politikerne vil kræve andre slamhåndteringsløsninger. Jeg tror, det kommer.”

”Selv om spildevandsrensning har forandret sig kolossalt de seneste 40 år, er det stadig en branche i rivende udvikling.”

”Entusiasmen i den nye generation er nøjagtig lige så stor som i den ældre generation. At være engageret behøver ikke at betyde, at man bor på et renseanlæg døgnet rundt. At være engageret betyder, at man er optaget af alle spildevandets udfordringer nu og i fremtiden,” slutter Mads Leth, som er årgang 1969.

Han har siden 2010 været bestyrelsesmedlem i Spildevandsteknisk Forening.



Foto fra Frederikshavn: René Hansen, 2007.

En dag på kontoret

Susanne Brandt er fuldtidsansat sekretær for Spildevandsteknisk Forening - med kontor i landlige omgivelser

Freja og Fie - hunde af ubestemmelig race - tager imod på gårdspladsen foran Bal-løjgården, der gemmer sig ved en blind grusvej. Limousinekvæg brøler i stalden, og kornet spirer på de sønderjyske marker.

Gårdens stuehus har siden 1999 været hovedkvarter for Spildevandsteknisk Forening. Her har foreningens sekretær, Susanne Brandt, sit rummelige kontor på førstesalen.

“Jo, selvfølgelig kan det være et ensomt job, især om vinteren, hvis vejen er sneet til. Men i moderne it-tider er det jo ikke afgørende, om en forening har sekretariat i en storby eller på en bondegård,” siger hun.

Susanne Brandt fører bogholderi, opdaterer foreningens hjemmeside og service-rer bestyrelsen, medlemmerne og foren- ingens samarbejdspartnere. Mail og telefon er hendes vigtigste arbejdsredskaber.

Desuden tilbringes mange timer i tog eller bag bilrattet, når Susanne drager ud for at forberede og gennemføre årsmøder, døgncurser og andre arrangementer eller for at deltage i møder med samarbejds- partnere.

Foråret er højsæson

“Foråret er højsæson,” fortæller hun. *“Da skal både årsmødet og to større gruppear-*



Ballojgårdens stuehus har siden 1999 været hovedkvarter for Spildevandsteknisk Forening. Her har foreningens sekretær, Susanne Brandt, sit kontor på førstesalen. Foto: AWB, 2012.

rangementer falde i hak. Det medfører en masse både administrative og praktiske opgaver: koordinering, registrering, fakturering, evaluering m.m.”

Forud for årsmødet 2012 på Bornholm har hun således besøgt klippeøen tre gange. *“Ligesom til fx en musikfestival er der en masse praktiske opgaver med at sørge for, at pladsen er i orden, og at der er el, vand og toiletter. Opgaverne i forbindelse med pladsen løses i samarbejde med værterne. Derudover skal der træffes hotelaftaler.”*

- Hvordan bevarer man gejsten efter de mange år i samme job?

“Det går i blodet på én. Jeg er jo nærmest født ind i spildevandsbranchen, idet jeg var

driftsassistent på Haderslev Renseanlæg, inden jeg blev foreningens sekretær,” svarer Susanne Brandt, som er uddannet cand. agro. fra Landbohøjskolen.

“Jeg har været sekretær under alle foreningens fem formænd. De har ikke kunnet slide mig op, men mange spøger med, at jeg må have været hård ved dem.”

“Sekretærjobbet har et mønster, der går igen år efter år. Desuden kommer der hvert år nye opgaver og nye samarbejdspartnere. Derfor er jobbet en blanding af tryghed og nye udfordringer.”

“De store arrangementer er årets højdepunkter. Når deltagerne er tilfredse, og det hele klapper, føler jeg selv stor tilfredshed.



En grusvej fører hen til Balløvgården, hvor hunden Freja bevogter foreningens sekretariat. Nærmeste større by er Vojens. Foto: AWB, 2012.

Og det er ekstra fedt, når vi kan sætte nye deltagerrekorder.”

De uvurderlige partnere

”Samarbejdet før og under de store arrangementer er ligeledes en drivkraft,” fortsætter Susanne Brandt og fremhæver medarrangørerne af døgnkurser og årsmøder.

”Heldigvis bidrager mange frivillige med arbejdskraft, og jeg er den, der har den tætteste kontakt med dem.”

”Årsmøderne kunne således umuligt gennemføres uden de to ’seniormedlemmer’ Gunnar Clausen og Frede Østergaard, der har fungeret som frivillige medarrangører siden henholdsvis 1994 og 2010. De leverer talrige ulønnede arbejdstimer, og med deres positive indstilling spredt de en god stemning blandt både deltagere og udstillere. Der står stor respekt om deres arbejde med

Da telefaksen brød sammen

I mange år blev princippet ”først-til-mølle” via telefaks benyttet, når foreningen skulle afgøre, hvilke firmaer der kunne få en af de dengang 18 attraktive udstillingspladser i forbindelse med foreningens døgnkursus.

Faxens aktivitetsrapport dokumenterede tydeligt firmarækkefølgen, og retfærdigheden i systemet kunne ikke betvivles.

Fax-metoden gik godt lige indtil mandag morgen 25. august 2008, da den ellers trofaste telefaks brød uigenkaldeligt sammen under presset fra de mange firmaer, der forsøgte at komme igennem.

”Det blev i sandhed en dag, jeg aldrig glemmer. Siden da har princippet for tildeling af udstillingsplads heddet lodtrækning,” fortæller Susanne Brandt.



Kristian Vestergaard, ekstern konsulent og kursusleder for døgnkurserne. Foto: SB, 2012.

at disponere udstillingen og om den måde, hvorpå de forsøger at opfylde alle udstillerens ønsker.”

”Også samarbejdet med de øvrige frivillige, der hjælper i forbindelse med årsmøderne, er noget, der giver mig energi og motivation. Der kræves efterhånden to hænder for at tælle de ildsjæle, der alene i min tid har tilsidesat eller taget fri fra deres normale arbejde for at hjælpe med årsmødeudstillingen. De bidrager ikke kun med rå arbejdskraft, men også til den helt særlige årsmødestemning, når de kommer med brede smil og deres positive lad-os-løfte-i-flok-indstilling.”

”I tre måneder op til det årlige døgnkursus i november er jeg i tæt kontakt med civilingeniør Kristian Vestergaard, som siden 1996 har været vores eksterne konsulent og kursusleder for døgnkurserne. Kristian Ve-

stergaard har det faglige programansvar, og jeg har det administrative ansvar.”

”Op til døgnkurserne er kunsten at få alle programønsker til at gå op i en højere enhed, men også at give alle udstillere en fair behandling.”

Formet af jobbet

Susanne Brandt kalder sig autodidakt og formet af jobbet, samtidig med at hun også selv former jobbet. ”Man kan ikke uddanne sig til sekretær for Spildevandsteknisk Forening,” siger hun.

”Man får de mest mærkværdige opgaver. Og alle formænd er forskellige. Nogle har brug for hjælp til at skrive en festtale. Andre beder om sparring inden vanskelige samtaler eller forhandlinger. I mange sammenhænge er jeg foreningens ansigt udadtil, når formanden er forhindret.”

”Som sekretær lærer man at tilpasse sig bestyrelsens og medlemmernes ønsker og behov. Nogle gange skal man skubbe på, andre gange skal man bremse. Og man må selv finde ud af, hvornår man skal det ene, og hvornår man skal det andet.”

”Jobbet som sekretær byder også på mangeartede og til tider komplekse kommunikationsopgaver. I den forbindelse har jeg haft stor nytte af den kommunikationsuddannelse, som Spildevandsteknisk Forening spenderede på mig i årene 2006-2008, og som gav mig en mastergrad i retorik og formidling.”

Et sidste spørgsmål falder naturligt her på markerne langt fra det nærmeste renseanlæg: - Hvad gør I selv med spildevandet på Balløvgården?

”Vi har vores eget nedsivningsanlæg,” svarer foreningens sekretær.



De frivillige hjælpere Frede Østergaard og Gunnar Clausen - nu med titel af årsmødekoordinatorer - tager en velfortjent pause i forberedelserne til årsmødeudstillingen i Grenaa. Foto: Frans Balzer, 2010.



Frivillige årsmødehjælpere vurderer teknisk hjælpeudstyr under årsmødet i Helsingør. Fra venstre Erik Jørgensen, Gunnar Clausen og Benny Höök. Foto: SB, 2006.

Komfort, tak

Mens Flemming Møllerup var formand, skulle bestyrelsen holde en intensiv ryste-sammen-weekend. Overnatningen skulle efter planen foregå under primitive former på loftet i en af middelaldercentret Ulbækgårds bygninger.

Men da det gik op for de lidt ældre bestyrelsesmedlemmer, at de skulle sove i en primitiv sovesal, opstod der højlydte protester, og der måtte i hast findes indkvartering på en nærliggende kro.

”Siden dengang har jeg været meget tilbageholdende med at udsætte bestyrelsen for store udfordringer mht. omgivelser eller fysiske strabadser,” siger sekretær Susanne Brandt.



Redaktør Jørgen Hermann i aktion på årsmødet i Grenaa. Foto: Frans Balzer, 2010.

Medlemsblad med overskud

Spildevandsteknisk Tidsskrift udkommer fem gange om året og redigeres af Jørgen Hermann, tidligere driftsleder i Skanderborg.

"Han er utrættelig og har altid antennerne ude", lyder skudsmålet fra foreningens sekretær, Susanne Brandt. "De faglige artikler skaffer han hos medlemmerne. Nogle kommer af sig selv; andre kræver, at han overtaler fagfolk til at skrive. Jørgen Hermann refererer selv de fleste af foreningens arrangementer. Desuden bearbejder han pressemeddelelser mv. fra foreningens firmamedlemmer."

Bladets redaktionelle målsætning lyder således: At orientere medlemmerne om nye tiltag inden for offentlig og privat spildevandsbehandling. At referere og bringe artikler om specifikke emner inden for miljøsektoren. At fremme udveksling af driftserfaringer medlemmerne imellem.

Bladets målgruppe er primært drifts- og administrativt personale ved danske renseanlæg samt rådgivere og leverandører til spildevandsbranchen.

Det kontrollerede oplag er på 1.674 eksemplarer. Bladet giver overskud pga. de mange annoncer og bidrager derved til foreningens daglige drift.



Nye udfordringer

Spildevandsbranchen er i evig forandring. Men entusiasmen er uændret.

”Vi står på skuldrene af foreningens stiftere. De landvindinger, som pionererne foretog, var enorme. De startede på bar bund. Vi må aldrig forkleje deres indsats. De var besjælet af en drivkraft og en indre glød, som vi kan misunde dem,” siger den nuværende formand for Spildevandsteknisk Forening, Jacob Andersen.

”Men jeg tror ikke, at engagementet i Spildevandsteknisk Forening er mindre i dag. Det er bare anderledes.”

”Pionererne fik lov til at eksperimentere. De havde et langt større råderum på renseanlæggene, end vi har i dag. Mange var en slags ”anarkister”. De gjorde, hvad de syntes, var det rigtige – tit uden at spørge om lov.”

”Dengang var det ikke unormalt, at et renselanlæg kun fik besøg af en kommunal chef et par gange om året. Hvis bare pumperne snurrede rundt, var de tilfredse på rådhusene.”

”I dag lever vi med udbuds- og licitationsregler. Alt bliver konkurrenceudsat. Selskaber og politikere har helt andre krav og forventninger.”

Hygge og engagement

Om det var sjovere at tilhøre spildevandsfolket for 40 år siden, kan diskuteres.



Frederikshavn Forsyning A/S og landets øvrige spildevandsselskaber skal leve op til nye økonomiske og miljømæssige krav. Foto: René Hansen, 2007.

”Alt var vel sjovere i gamle dage, vintrene var hårdere, istapperne længere, og solen skinnede hver sommer. Men måske var der mere tid til hygge dengang,” siger foreningens nuværende kasserer, John Pies Christiansen, med et smil på læben.

Formand Jacob Andersen: *”Jeg kan huske et døgnkursus for cirka 15 år siden. Da jeg gik i seng, sad der nogle ældre medarbejdere og diskuterede pumper. Da jeg stod op næste morgen, sad de der stadig og diskuterede pumper. Det vidner om et kolosalt engagement.”*

”Den voldsomme udvikling fra 1972 og frem til den første vandmiljøplan i 1987 kommer vores generation jo aldrig til at

opleve. Men vi kommer til at beskæftige os med nogle helt andre opgaver, som pionererne ikke havde fokus på. Opgaverne er blevet langt mere forgrenede. Men en ting har vi til fælles med ”de gamle”. Vi er her stadig, fordi vi synes, det er spændende.”

Nye miljøkrav

I dag diskuterer spildevandsfolket nye miljøproblemer, en ny politisk virkelighed, klimaforandringer og arbejdsforhold.

Det er ikke længere iltsvind, der står øverst på den miljøpolitiske dagsorden. Nu er det miljøfremmede stoffer. Spildevandsslammet skal i dag overholde grænseværdier for disse stoffer.



Internet og it har revolutioneret spildevandets verden, også hos Aarhus Vand A/S.
Foto: Dott Ovesen, 2011.

"Slammet har altid været et vigtigt diskussionsemne blandt spildevandsfolk. Men synet på slam har ændret sig. Tidligere var slam et problem, som det handlede om at få til at forsvinde. Nu betragter man også slam som en resurse," fortæller Jacob Andersen. "Slammet indeholder fosfor, der kan genanvendes i landbruget."

Tre fjerdedele af spildevandsslammet køres i dag ud på markerne som gødning. Den sidste fjerdedel overholder ikke grænseværdierne. Den brændes eller komposteres og kan bruges som dækjod på lossepladser.

Energineutrale renseanlæg er i dag et realistisk mål. "Varmen i spildevandet kan omsættes til energi, renseanlæggene kan udstyres med solceller og slammet i stigende grad genbruges," tilføjer han.

Klimaet skifter

De senere års klimaforandringer har ligeledes givet spildevandsfolket nye udfordringer.

"Vi er blevet en central spiller i klimatilpasningen," påpeger foreningens formand, Jacob Andersen.

"For 20 år siden var oversvømmelser et kuriosum. Nu er det et vigtigt emne."

Renseanlæg og kloakker skal kunne håndtere den fare, der opstår ved kraftige regnskyl. Man kan forhindre udløb af urensset spildevand ved for eksempel at bygge regnvandsbassiner i tilknytning til kloaksystemet.

Internet og it

Internet og it har revolutioneret verden, herunder spildevandets verden.

Styring og overvågning af renseanlæg er i mange år foregået via store tavler, der fylder et helt kontrolrum. Men i dag kan medarbejderne trække overvågningsanlægget frem på deres mobiltelefoner.

Bestyrelsesmedlem Thomas Hvass Eriksson, Roskilde: "Pionererne oplevede store forandringer. Til gengæld har vores generation masser af andre muligheder for nytænkning. "De gamle" kendte hverken til "iPad" eller "touch-screen".

Også administrationen af renseanlæg er forvandlet. "Førhen var manden med kosten hovedperson på et renseanlæg. Nu har anlæggene fået et kæmpemæssigt administrativt apparat hægtet på," fortæller John Pies Christiansen.

"Medarbejderinddragelse er vigtig i dag. Vi arbejder mere på tværs, end "de gamle" gjorde," tilføjer han.

Jacob Andersen: "Fra 1990'erne er det gået stærkt, også fordi der er gået politik i styringen af renseanlæg. Det er blevet teknisk muligt at måle og dokumentere mere og mere. Derfor pålægges vi flere og flere administrative opgaver."

"Vores verden er forandret. Meget af det, vi gør, gør vi, fordi vi kan. Vi har fået nye værktøjer, så alt bliver registreret."

To store reformer

Den politiske styring tog fart, da Konkurrencestyrelsen i 2003 påviste, at renseanlæggene havde et sparepotentiale på 849 mio. kroner. (1).

Finansministeriet og Miljøministeriet slog to år senere fast, at "vandsektoren bør fremtidssikres på en sådan måde, at udfordringerne kan imødegås, at effektiviteten kan forbedres, og at kravene til

forsyningssikkerhed, miljø og sundhed kan fastholdes og på udvalgte områder udbygges.”

“En model, der sikrer en sådan større adskillelse og tydeliggørelse af ansvar og opgaver, kunne være at omdanne de kommunale forsyninger til kommunale selskaber. Aktieselskaber vil være den mest oplagte selskabsform. Kommunerne bevarer, som ejer, den overordnede kontrol med forsyningerne, men ansvaret for den daglige drift lægges entydigt hos bestyrelse og ledelse. En sådan selskabsgørelse vil på den ene side sikre en fortsat politisk kontrol med forsyningsvirksomhedens udvikling, og på den anden side sikre at driften baseres på konkrete tekniske, økonomiske og forsyningssikkerhedsmæssige hensyn,” konkluderede de to ministerier. (2).

14 kommuner drev i efteråret 2004 en form for selskabsgjort (eller ikke-kommunal) forsyningsvirksomhed i vandsektoren. Dette ændrede sig drastisk i årene 2007-2009. Kommunalreformen skar med virkning fra 1. januar 2007 antallet af danske kommuner ned fra 271 til 98. Snart efter forelå et lovforslag om selskabsgørelse af alle kommunale forsyninger senest 1. januar 2009.

“Vi var nervøse for kommunesammenlægningerne. Vi frygtede, at det blev svært at fusionere forskellige kommuners systemer og kulturer. Men sammenlægningerne blev i store træk et plus for renseanlæggene,” konstaterer John Pies Christiansen i dag.

“De medførte en effektivisering. Større enheder kan bedre løfte opgaverne, og de nye sammenlagte selskaber skabte et større fagligt forum.”

“Vi frygtede også, at selskabsdannelserne ville reducere antallet af medarbejdere, der blev sendt til foreningens døgncurser og på efteruddannelse. Men det er ikke sket. Selskaberne sender stadig mange af sted. Omdannelsen til selskaber har også haft den sideeffekt, at barrierer mellem personalegrupper er blevet nedbrudt.”

“Et af de få minusser ved de nye sammenlagte selskaber er dog, når politikere og embedsmænd har urealistisk store effektiviseringskrav,” mener John Pies Christiansen.

“Mange steder er sammenlægningerne gået nemmere end forventet,” tilføjer formand Jacob Andersen. “Det skyldes uden tvivl, at medarbejderne fra de forskellige naboanlæg kendte hinanden fra Spildevandsteknisk Forening og fra de lokale netværksgrupper.”

Foreningens nye strategiplan

Spildevandsteknisk Forening arbejder i 2012 på en ny strategiplan. Bestyrelsen har sammen med en ekstern konsulent holdt en række møder, der skal afdække udfordringer og muligheder i et samfund under hastig forandring.

“Spildevandsteknisk Forenings aktiviteter skal altid være i tråd med det behov og de ønsker, der findes hos driftspersonalet i forsyningsselskaberne. Foreningens hovedformål har altid været vidensdelingen og erfaringsudvekslingen. Sådan skal det også være i fremtiden. Vi skal tilbyde muligheden for den personlige kontakt mellem mennesker i spildevandsbranchen med sammenfaldende interesser,” understreger formand Jacob Andersen.

Networking er foreningens styrke

Også private firmaer i spildevandsbranchen har registreret den kolossale udvikling på området. Michael Bo Jensen fra firmaet Bo Jensen Vandbehandling A/S fortæller: “Den historie, som jeg synes er fascinerende, er udviklingen blandt personalet. Som ung sælger kom jeg i 1983 ud til anlæg, som var holdeplads for mange sociale tilfælde. Efter vandmiljøplanerne og diverse opgraderinger, samt ikke mindst indtoget af kvindelige laboranter, fik hele sektoren et løft.”

“Det har været fascinerende og lærerigt at se, hvordan mennesker har rejst sig og raket ryggen, når deres arbejde blev værdsat. I dag er der ikke megen plads til manden med bajeren og kosten under armen. En stor forandring. Spildevandsteknisk Forening var med til at opfinde networking og har fortsat sin styrke her.”

Netværk om arbejdsmiljø

“Vi skal fortsat tilbyde et miljø, hvor de spørgsmål, der optager folk i branchen, trygt kan stilles. Det betyder, at de netværk, der i dag eksisterer i Spildevandsteknisk Forenings regi, formelle såvel som uformelle, skal holdes levende og aktuelle.”

“De skal suppleres med nye netværk, når personalet i forsyningsselskaberne får nye og ændrede arbejdsopgaver. Et nyt netværk i stil med Slamflokkens og Industrigruppen er under etablering. Netværket skal medvirke til, at vi nemmere og bedre kan varetage de arbejdsmiljømæssige opgaver i spildevandsbranchen. I takt med ændrede strukturer til håndtering af spildevand og ændrede arbejdsopgaver bliver det stadig



Et netværk inden for arbejdsmiljø holdt sit første møde i Kolding. Foto: SB, 2012.

mere komplekst at sikre et godt og sundt arbejdsmiljø. Det skal det nye netværk hjælpe med til at løse.”

”De ændrede strukturer og en øget kloakering i det åbne land betyder også, at driften af ledningsnet, pumpestationer, bassiner m.m. bliver en stadig større opgave. Det giver et øget behov for vidensdeling.”

”Øgede nedbørmængder og øgede krav til den hygiejniske kvalitet af det udledte vand er også en udfordring. Her kan en ny

erfa-gruppe også være af interesse. Det er et område, hvor vi skal overveje at åbne vores ellers lidt lukkede kreds for omverdenen. De kommunale miljømedarbejdere, der skal administrere det nye badevandsdirektiv, bør kende de erfaringer, praktikerne i vores kreds sidder inde med.”

”Omvendt er det for os praktiskere lettere at overholde de krav, vi møder i fremtiden, hvis der er dialog mellem dem, der stiller

kravene, og os, der skal overholde dem,” siger formanden.

Klassikerne

”Vores gammelkendte begivenheder skal til stadighed tilpasses. Foreningens døgnkursus, der er en institution i sig selv, vil sandsynligvis blive opdelt i to eller flere parallelle spor. I takt med at arbejdsopgaverne og dermed de faglige interesser bliver mere

og mere specialiserede, skal døgnkurset tilgodesse disse behov.”

”Årsmødet og årsmødeudstillingen skal også følge de ønsker og behov, der rejser sig. Da der er et stort engagement blandt både udstillere og besøgende, kan vi med sikkerhed få god inspiration til den fremtidige udvikling,” lyder det fra Jacob Andersen.

Også foreningens medlemsblad er til debat. ”Spildevandsteknisk Tidsskrift er i dag et traditionelt blad, der sideløbende med udgivelsen i papirform også kan læses på foreningens hjemmeside. Det forventes i fremtiden i endnu højere grad at blive et elektronisk medie. Når omdrejningspunktet er erfaringsudveksling, skal hjemmesiden også kunne anvendes til direkte søgning af oplysninger og til efterlysning af andre med samme interesser og udfordringer.”

”En godt sammentømret erfa-gruppes helt store force er evnen til at opfange de strømninger, der rører sig, og de behov, der er i baglandet. Det skal også i fremtiden bruges til at give input til kursusvirksomhed og videreuddannelse. Spildevandsteknisk Forening vil og skal samarbejde med kursusudbydere, der ønsker at udbyde kurser og efteruddannelse af relevans og lødighed.”

Arven forpligter

”Der ligger mange udfordringer foran os, også udfordringer, som vi endnu ikke kender navnene på. Men et er sikkert: Spildevandsteknisk Forening er parat til fremtiden, og vi vil bestræbe os på at yde en stor indsats på de områder, der vil være vigtige i branchen.”

”Når man skal bygge noget til fremtiden, er det vigtigste fundament de gjorte erfaringer. Det siges ofte, at arv forpligter. Vi, der i dag er aktive i Spildevandsteknisk Forening, hvad enten vi er bestyrelsesmedlemmer, ansatte eller de talrige frivillige fra baglandet, har også en forpligtelse. Det er ikke en tung pligt, der kommer af arv, men en kær opgave.”

”Vi har fået Spildevandsteknisk Forening til låns, og når vi afleverer den igen til vores arvtagere, skal den være i mindst lige så god stand, som da vi lånte den - og helst bedre. Den opgave vil vi med stor glæde gøre vores yderste for at løse.”

”Spildevandsbranchen er i en evig udvikling. Det er det, der gør den så vanvittigt spændende,” slutter formanden.

Kilder

(1) Konkurrencestyrelsen: Konkurrence-
redegørelse 2003. København, 2003.

(2) ”Serviceeftersyn af vandsektoren”. København,
oktober 2005.



Blå flag ved Danmarks strande er tegn på en forbedret vandkvalitet. Blå Flag er en international miljø-udmærkelse, som tildeles strande, badepladser og havne, der opfylder fastlagte krav til vandkvalitet, sikkerhed, service og miljøinformation. Det første blå flag i Danmark blev hejst i 1987. Billedet er fra Tversted i Nordjylland. Foto: Scanpix, 2004.

Navne

Formænd gennem årene

Ejlif Mikkelsen	1973 - 2000
Flemming Møllerup	2000 - 2002
Vibeke Reimer Borregaard	2002 - 2006
Otto Andersen	2006 - 2008
Jacob Andersen	2008 -

Æresmedlemmer

Poul B. Heise	1982
Aksel Brams	1997
Ejlif Mikkelsen	2000
Bent Christensen	2001
Gunnar Clausen	2008
Preben Larsen	2008

Redaktører gennem årene

Torben Schjødt Jensen	1973 - 1975
Poul B. Heise	1975 - 1980
Ole Poulsen	1980 - 1997
Jørgen Hermann	1998 -

Lønnede sekretærer gennem årene

Jørgen Lauridsen	1990 - 1999
Susanne Brandt	1999 -



Bestyrelsen for Spildevandsteknisk Forening, marts 2012. Forreste række fra venstre: Lars E. Hansen (suppleant), Karin Refsgaard, René Hansen og Thomas Hvass Eriksson. Bageste række fra venstre: Alan Rasmussen (suppleant), Mads Leth, John Pies Christensen og Jacob Andersen. Fraværende ved fotograferingen: Karin Dahlgren. Suppleanter har siden 2007 deltaget aktivt i bestyrelsesarbejdet. Foto: SB, 2012.



Den nyvalgte kasserer, John Pies Christensen, og den afgående, Bent Christensen. Foto: SB, 2001.



Formanden Vibeke Reimer Borregaard giver stafetten videre til Otto Andersen. Foto: SB, 2006.

Alle bestyrelsesmedlemmer

(nævnt alfabetisk)

Otto Andersen, Odense	1998 - 2008
Jacob Andersen, Hjørring	2007 -
Frans Balzer, Vordingborg	2006 - 2010
Otto Bay, Espergærde	1981 - 1993
Vibeke Reimer Borregaard, Aalborg	2001 - 2006
Bent Christensen, Varde	1975 - 2001
Tony Christensen, Miljøstyrelsen	1996 - 2007
John Pies Christiansen, Tønder	2001 -
Gunnar Clausen, Roskilde	1993 - 2006
Karin Dahlgren, Naturstyrelsen	2007 -
Tage Damsgaard, Skive	1991 - 1997
Thomas Hvass Eriksson, Roskilde	2011 -
Keld Hansen, København	1992 - 1996
René Hansen, Frederikshavn	2008 -
Poul B. Heise, Hillerød	1972 - 1982
Hjalmer Henriksen, Greve	1989 - 1999
Benny Höök, Helsingør	2002 - 2007
Erling Jensen, Hedehusene	1972 - 1977
Ingvald Jensen, Skødstrup	1972 - 1975
Erik Jørgensen, Haderslev	2000 - 2009
Folmer Kristensen, Munkebo	1972 - 1974
Lillian Kristensen, Ringkøbing	1997 - 2001
Preben Larsen, Nyborg	1988 - 1998
Mads Leth, Odense	2010 -
Alfred Lund, Vejen	1972 - 1975
Jørgen Lytzen, Randers	1981 - 1991
Poul Markersen, Helsingør	1977 - 1989
Ejlif Mikkelsen, Viborg	1972 - 2000
Flemming Møllerup, Slangerup	1999 - 2002
Jørgen Mose, Slagelse	1974 - 1982
Carl Mønsted, Skive	1975 - 1981
Ole F. Olsen, Frederikssund	1975 - 1979
John Pedersen, Odense	1982 - 1988
Villy Nyborg Rasmussen, Horsens	1972 - 1975
Karin Refsgaard, Kolding	2009 -
Puk Skov, Hillerød	2007 - 2011
Poul Erik Sørensen, København	1982 - 1992
Mogens Weismann, Ringsted	1979 - 1981

Modtagere af Vandmiljøprisen

John Pedersen, Odense	1990
Jørgen Hermann, Skanderborg	1991
Hans Jørgen Olsen, Avedøre	1992
Preben Larsen, Nyborg	1993
Jens Jørgen Kjeldsen, Hammel	1994
Lillian Kristensen, Ringkøbing	1995
Ejlif Mikkelsen, Viborg	1996
Susanne Brandt, Haderslev	1997
Erik Jørgensen, Haderslev	1997
Jan Lamhauge, Ølgod	1998
Bent Christensen, Varde	1999
Else Holm, Skive	2000
Niels Olsen, Arla Foods, Nr. Vium	2001
René Hansen, Frederikshavn	2002
Gunnar Clausen, Roskilde	2003
Kirsten Jørgensen, Avedøre	2004
Benny Höök, Helsingør	2005
Ole Jørgensen, Helsingør	2005
Louis Landgreen, Aarhus	2006
Juddi Stecher Madsen, Horsens	2007
Jørn Bryde Nielsen, Horsens	2007
Martin Thau, Randers	2008
Aksel Kirkeby, Svendborg	2009
Peter Berg, Frederikshavn	2010

Vandmiljøprisen blev stiftet i 1990 af Kemira Water Danmark A/S (daværende Kemira Miljø A/S). Prisen uddeles for det foregående år. Foruden diplommet for Vandmiljøprisen gives aktuelt et rejsestipendium på 15.000 kr. samt en bronzefigur, "Naturen i balance", udført af kunstneren Keld Moseholm Jørgensen. Prisen uddeles under Spildevandsteknisk Forenings årsmøde. Indsatsen, der belønnes, skal have almenyldig betydning for spildevandsbehandlingsområdet. Foto: René Hansen, 2012.





Else Holm, Skive, fik Vandmiljøprisen for 2000. På billedet ses hun flankeret af ægtefællen Carsten Holm (til venstre) samt Morten Nørager og Anna-Marie Bøgh fra Kemira (til højre). Foto: SB, 2001.



Peter Berg, Frederikshavn, fik Vandmiljøprisen for 2010. På billedet ses han sammen med Jacob Andersen, formand for STF, Thomas Plesner, Ferskvandscentret, samt Jesper Berner og Anna-Marie Bøgh fra Kemira. Foto: Dott Ovesen, 2011.



Gunnar Clausen, Roskilde, modtog Vandmiljøprisen for 2003. På billedet ses fra venstre Vibeke Reimer Borregaard, formand for STF, Anna-Marie Bøgh, Kemira, Morten Nørager, Kemira, hovedpersonen selv og hustruen Anne Marie Clausen. Foto: SB, 2004.



Kirsten Jørgensen, Avedøre, fik Vandmiljøprisen for 2004. Hun har ægtefællen Hans Jørgen Olsen, selv tidligere Vandmiljøpris-modtager, ved sin side. Foto: SB, 2005.



*Fremtidens spildevandsrensning går mod stordrift. Motiv fra Renseanlæg Lynetten i København, Danmarks største renselanlæg.
Foto: SB, 2010.*

Kilder

Anders Wedel Berthelsen: Ejby Mølle – renseanlæg i 100 år. Odense, 2008.

Den Store Danske Encyklopædi. København, 1994-2002.

Diffuse Vannforurensninger. Nordforsk. Miljövardsssekretariatet. Publikation 1977:2.

Forureningens historie, www.dr.dk

Martin Gubi m.fl.: Teknisk forvaltning Kolding Kommune 1898-1998. Kolding, 1998.

Gudenåen '75. Resumé af en række undersøgelser udført for Gudenåudvalget 1973-1975. Århus, 1976.

Poul B. Heise (red.): Miljøordbog. København, 1986.

Erik Hofmeister (red.): De ferske vandes kulturhistorie i Danmark. Silkeborg, 2004.

Kommunale rensningsanlæg. Miljøstyrelsens redegørelse om driftsproblemer i kommunale rensningsanlæg. Miljøministeriet, januar 1984.

Konkurrencestyrelsen: Konkurrence-redegørelse 2003. København, 2003.

Protokol. Spildevandsteknisk Forening.

Serviceeftersyn af vandsektoren. København, oktober 2005.

Spildevandsteknisk Tidsskrift 1973-2012.

www.kloakviden.dk



Fremsynede pionerer inden for spildevandsrensning stiftede i 1972
Spildevandsteknisk Forening.
Denne bog fortæller både om foreningens historie og om spildevands-
rensningens udvikling i Danmark gennem 40 år.

SPILDEVANDS
TEKNISK
FORENING